ИРАЗ ДОЛАШ ДАХАЛДА ШО, ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 1 январь, 1974 шу. • № 1 (1518). • Мах 2 кеп.

БІУБЕННА ДІАДОЛАДУ ШУ

Нохч - ГІалгІайчен кооператораша розничи товароборота 1973 шера план 28 декабре кхоачашъяьй. Шу чакхдалалехьа бахача нахага планал совгІа 2,5 миллион сома маьха товараш дехкад. 1972 шерарчул 11,0 миллион сом, вешта аьлча 7,3 процент, лакхъениай товарооборот.

Пятилетка кхаь шера розничи товарооборота план 101 процент кхоачашъяьй, шоаш арахецаш йолча продукци план 101,9 процент кхоачашъяьй.

Кооперативни торговли дІахо дегІайоалаяра, цун культура лакхъяра дика толамаш даьхад Веденски, Грозненски, Гудермесски, Ножай-Юртовски, Урус-Мартановски кхыча потребительски обществаш коллективаша.

Заготовительни оборота шера план 1973 шера 1 октябре кхоачашъяьй. Планал совгІа 8 миллион сома маьха продукци кийчъяьй.

Кооперативни промышленни предприятеш 17 миллион сома маьха бахача наха эша продукци арахийций. Планал совгІа ара а хийца маьхал аьккхай 3 миллион сом маьха маькха-булочни, кондитерски изделеш, алкогольни доаца малараш, кхыдола товараш.

М. МАМАЕВ,
Нохч - ГІалгІай потребсоюза правлене председатель.

* * *

Грозненски хлебокомбината коллективо 1973 шера план ханал хьалха, 25 декабре, кхоачашъяьй.

Пятилетка кхаь шера план 100,8 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле планагІа йоагІачул 2,6 процент лакхъяьй. Технологически процессаш кердаяхар, чурча резервах бизза пайда эцар бахьан долаш 69 тонн хьоар, 50 эзар киловатт электроэнерги, 110 тонн доагор кходаьд. Продукцега дІабаха мах планагІа хила безачул 45 эзар сом лохагІа ба.

Социалистически яхье дьалхара моттиг В. Т. Овчарука кулгалдеча булочни цеха коллективага я. Из коллектив 20 декабре денз 1974 шера чотах къахьегаш я. Чакхдаьннача шера 4 тайпа керда продукци арахийцай цо.

А. ТАРАКАНОВ.
маькха комбината планови отдела начальник.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪ КЕРДАЧА ШЕРАЦА ДАЬКЪАЛА ДУВЦАР

Телевиденеи радиои Іолла новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

Деза новкъостий, доттагІий!

Юха а шин шера рубежа тІа да вай. Массехк минут яьлча Кремлевски куранташа хоам бергба 1973 шу чакхдаьннен керда, 1974 шу хьатІаэттан хиларах.

Советски наха раьза хиннеи доккхал цеши накъадоаккх 1973 шу. Дика хІамаш кІезига денадац цо. Из дерригача вай халкъо бокъонца хьинаре къахьийга шу дар. Дикка толамаш даьхад боахами культуреи дегІакхувлача деррнгача лостамашка.

ХІаьта атта дІа мича доладеннадар шу-м: укхаза хьалхагІа дІадахача. 1972 шерарча вайна массанеиа а дагадоагІча Іалама инзаша даьча хатарех хиннача йоккхийча халонаша шоаш хойолийтар. Цхьабакъда советски наха — коммунисташен парте боацарашеи — халонашта духьалъоттадир шоаш вІаштІехьбалар, хьинар, инициатива. Парте баьча тІахьехамагІа мехка шерра яьржар дерригача халкъа социалистически яхь. Моттигашка Іалаьмате боккха болх чакхбаьккхар партийни организацешеи советски органашеи, профсоюзаша а комсомоло а. Дерригача халкъаца цхьана укх шера бехктокхаме экамен луш бар уж — ХІАЬТА ИЗ ТОЛАМЕ ДІА А ЕЛАР. Дерригача халкъо хьийгача къих доала беркат хьедаланзар.

Кхоачаши тІехкхоачаши яьй промышленни производства планаш. Мехка индустриальни низ бебабир кердача Іалаьмате йоккхийча заводашеи доменни пийшкашеи, электростанцеша а транспортни магистралаша а.

ГІадвуг вай юрта боахама къахьегамхой коталоно а. 1973 шера гулбаьр миссел ялата, боамбе, цхьайолча кхыча культурай хьувкъам хьалхагІа цІаккха а беннабац вай лаьтташа.

Къахьегама толамаша йиш хилийтай халкъа хьал-торо дІахо лакхъе ХІАЬТА ЦУНАХ ПАРТЕ ШИЙ КЕРТТЕРА ДЕКХАР А ЛОАРХІ. Дета дика хет, из шу миллионаш болча наьха алапеши пенсеши лакхдарца, къахьегамеи бытеи хьалаш тоадаларца белгалдаьнна хилар. Цхьайтта миллион совгІа саг кердача цІеношка ваха чухайнав 1973 шера. ДукхагІа хьалу — кхы а сихагІа хьа а дерга халкъа эша товараш.

ИЗ ДОЛЛА ХІАМА — КЪАХЬЕГАМАХ ДАЬННА БЕРКАТ. Лоададаьча металла, баьккхача кІора, кхедаьча ялатеи боамбеи хІара тоннаца, хьалдаьча хІара цІенца — къахьегам дукхабезача советски сага опыта, хьаькъала, таланта дакъилг. Тахан, керда шу гІакхоачаш, сона хозахет укх шера орденаши медалаши енна, Социалистически Къахьегама Турпала цІи енна бола эзараш советски нах дег тІара даькъала бувцаш.

Мохк дегІабоалабара кІезигагІа чоалханеи бехктокхамеи доаца декхараш кхоачашде дезаш вайна хьалхашка латтача кердача, 1974 шера а парте Центральни Комитети Советски правительствои тешаш я шоай дукха езача Даьхенна боврам боаццаш тешаме болча советски наха къахьегамца коммунистически гІулакх хилара хьоккхам гойтаргхиларах.

Новкъостий! 1973 шу белгалдаьлар вай партен Советски паччахьалкхенои социализма вежарашха долча мехкашца цхьана лаьтта машар чІоагІбара, парте XXIV съезда тІайца машара Программа кхоачашъяра тІехь лоаттабеча къовсаме а нитта кІезига доацаш толамаш дахарца.

Юххера а, сецаб Вьетнамера тІом. ДикагІча оагІорахьа хувцалуш да Европера политически гІулакх. Кхы а чІоагІагІа чІоагІденнад социализма вежарашха долча мехкашцеи машар безача паччахьалкхенашцеи вай мохк бувзаш дола доттагІала бувзамаш. Хьинаре дакъа лоаш вай мехко Израила оагІонгахьара агресси тІаэттача Іарбий халкъий законагІа йола бокъонаш лораяра гІулакха. Гаргарча Малхбоале чІоагІа а нийсхон а машар оттабара гІулакха юкъе.

Дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара боккха лоархІам болаш хилар Советски Союзо Америка ВІашагІкхийттача Штаташцеи кхыча цхьайолча паччахьалкхенашцеи яь переговораш а соглашенеш а. ЧІоагІа раьза долаш ала йиш я вай: тахан советски наха, дунен кхыча халкъашта а саннa цІаккха а ца хиннача тайпара ховлу машаре цхьана дахара ленински политика реальни беркат.

Вай воашта хьалхашка оттаду кхыча паччахьалкхенашца вІаши леладеча гІулакхашка хьахинна дерригa дикадар чІоагІдареи дегІадоаладареи декхар. Вай хьалха а санна дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара процессаш дегІайоалае. уж хьаьдда болча материальни чулоацамца хьалйиза гІертаргда. Коммунистически идеалаша дог ураоттадеча вай чІоагІа бІубенна, хІанзарча замалахь эггара чІоагІагІа эшаши хиланза даргдоацаши дар хиларах тарра лорадергда машареи халкъашта юкъерча доттагІалеи беркате гІулакх.

Бакъда, кхы а дукха низ тІабахийта безаргба паччахьалкхенаша шерра вІаши гІулакхаш леладара эша хьалаш Іалашдара, хІанз а цхьаццайолча моттигашка йолаш йолча къувсаш долча дешаех шоашта пайда эца гІертача агрессивни низаша лехараштa, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбалара моастагІий интригашта хІама тохара. Бакъда вай оптимизмаца хьеж кхоаненга, хІана аьлча хІара шера чІоагІлу социализма низ, дегІайоагІа политике машарай реализманеи тІехьабарий влияни, хІана аьлча, машара политика деррнгача халкъий хьашташеи дагадоахкарашеи ма яххара я.

Ши-шегІа кхетадеш ма дий, вай дІахо йодача хана а воай Даьхен оборона, ерригача социалистически содружества кхерамзле чІоагІъяра йоакхо ергхилар, вежарашха долча мехкашца цхьанна гІулакхаш а леладеш.

Керда шу тІакхоачаш советски наха вежарашха моаршал а доьхийт, эггара дикагІбола ловца а боаккх социализма мехкий къахьегамхошта, коммунистически болхлойи партешта, дунен халкъашта юкъерча болхлой болама ерригача отрядашта, вай дика мел дар ях керда вахар деш доахкача, империалистически колониальнни низ -Іоткъама духьал къовсам лоаттабеча дерригача халкъашта, агрессенеи низ-Іоткъам барам духьал, машарaи социальни прогрессаи тІехьа мел бараштa.

ХІанз, советски наьха сийлахьча гІулакххех дизза дола, вай Даьхе дегІаярга, халкъашта юкъерча чІоагІгІача машарaи доттагІалаи тІехьа лоаттабеча къовсаме доккхий толамаш дахарца белгалдаьнна дола шу чакхдоалача хана, сона хьалхашка, са дага латт шо деррига са хьамсара мехкахой.

Сона гу мехка сиха дегІабоагІача экономически а оборонни а низа лард, — низ бола советски индустри шоай говзача кулгашеи лакхарча технически говзалцеи лелаеча вай турпалерча болхлой класса миллионаш къонгаши мехкарийи.

Сона гу укх шерарча хьувкъама тІехьа сийлахь-боккха къовсам лоаттабаь миллионаш турпалаш, тІехдика ахархой, механизатораш, хьайбаш леладераш, боамба кхебераш — беррига шоай хьинарерча къахьегамца Советски халкъа даар а тІадувхар а Іалашдераш.

Сона хьалхашка ба дог гІоздаьнна бола эзараши эзараши вай Іилмахой, советски искусства говзанчаш, беррига шоай низи хьинарера къахьегами вай бераш, кагирхой кхетабара гІулакха, халкъа унахцІено лораяра гІулакха дІалуш бола вай интеллигенце миллионаш викалаш.

Шаьра гу сона хІанз укх сахьате сийлахьа граждански декхар кхоачашдеш Даьхен кхерамзле лораеш латта Герзашцарча Низий тІемахой, советски халкъа денал дола къонгаш.

Шуга массанега, деза доттагІий, кхайк со вай ленински парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительства цІерагІа кердача шера моаршалца шо даькъала дувцаш дІададьннача шера шоана карагІдаьннача деррнгача дикачох шоана дег тІара баркал оалаш, хьатІадоагІача шера кхы а доккхагІа къахьегама коталонаш йоахаш, унахцІена, ираз долаш шо хилар ловш.

Керда шу даькъала хилда шун, деза новкъостий!

Ираз долаш дахалда шо!

Сурт диллар Г. ГУЛИЕВ.

Г. ГАГИЕВ.

КЕРДА ШУ

Седкъий сердал ессай лаьтта
Сийрда уйлаш — керта чу.
Керда безам, керда аьттув
Бахьаш доагІа керда шу.

Беркат дахь цо, дахь цо хьинар,
Низ бац новкъа из соцо.
Селхан кхоачаш мел ца хиннар,
Кхоана кхоачашдергда цо.

ХІаранена лургда зиза,
Сийна седкъа, дошо малх.
Кулгаш дузадергда низах,
Дог дузаргда тешамах.

Іажаш берга вайна мерзагІ,
БІаргаш бІаргех доккхоргда.
Вайна цхьан пандара мерзагІ
Эзар илли доаккхаргда.

Бала эшорба. ТІехьашка
Ютаргья вай халонаш.
Керда шу да — керда книжка,
ЦІено я цун оагІонаш.

Я уж массе оагІув кизгал
ЦІенагІ. Кхы цІенагІ фу хургда?
Ма язъелаш цар тІа къизал,
Ма диллалаш тІеман сурт.

Дахка цар тІа маьлха денош,
Баьца кІувсаш, беттан тур.
Дахка кораш къега цІенош,
Билла кхуврчар боагІа кІур.

Бераш дахка баь тІа ловзаш,
Кхаьча Іажаш боаккаш бе..
Яде дукха хоза ловцаш,
Сердам цхьаккха яз ма бе.
ЛакхагІ айде пелаш... НиттаІ
Дег чу седкъий вІалла довц.
Пелаш айдаьча кулгашта
Марси жІови дика довз.

Керда мул хьоргба вай шерра.
Хьацар балха дІалургда.
Къалургдац вай кхыъ цхьан шера,
Кхыъ цхьан шера къонлургда!

1973—1974 ШЕРАШКА ДОАХАНГА ІА ДАККХИЙТА КОЛХОЗАШИ СОВХОЗАШИ ТІЕХДИКА КИЙЧЪЯРА ЛЕЛАЯЬЧА ЕРРИГРОССИЙСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ИТОГЕХ БОЛА

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ПРОФЕССИОНАЛЬНИ СОЮЗИЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ЦЕНТРАЛЬНИ СОВЕТЕИ СОЦАМ

1973 шера 27 декабрь № 644 г. Москва.

1973—1974 шерашка доаханга Іадаккхийта колхозаши совхозаши тІехдика кийчъяр духьа лелаяьча Ерригроссийски социалистически яхьа итогашка а хьежа, РСФСР Министрий Советои ВЦСПС-он СОЦАМ БУ:

1. Укх лохера автономни республикаш, краяш, областаш, районаш 1973—1974 шерашка доаханга Іадаккхийта колхозаши совхозаши тІехдика кийчъяр духьа лелаяьча Ерригроссийски социалистически яхье котъяьннаргаш лархІа а царна СССР Министрий Советеи ВЦСПС-еи Сийлен грамоташ яла а:

АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАШ, КРАЯШ, ОБЛАСТАШ

Коми АССР
Мордовски АССР
Красноярски край
Амурски область
Кемеровски область
Липецки область
Оренбургски область
Ростовски область
Тульски область
Ульяновски область

РАЙОНАШ

Алтайски края Локтевски район
Алтайски края Петропавловски район
Алтайски края Славгородски район
Краснодарски края Кушевски район
Краснодарски края Павловски район
Красноярски края Дзержински район
Красноярски края Назаровски район
Приморски края Пограничи район
Ставропольски края Апанасенковски район
Ставропольски края Кировски район
Жугатий автономни областа (Хабаровски край) Биробиджански район
Амурски областа Тамбовски район
Архангельски областа Приморски район
Астрахански областа Икрянински район
Белгородски областа Ровеньски район
Брянски областа Почепски район
Владимирски областа Вязниковски район
Вологодски областа Тотемски район
Волгоградски областа Елански район
Воронежски областа Острогожски район
Воронежски областа Семилукски район
Горьковски областа Краснооктябрьски район
Горьковски областа Сеченовски район
Ивановски областа Родниковски район
Иркутски областа Тулунски район
Калининградски областа Гвардейски район
Калинински областа Зубцовски район
Калужски областа Кировски район
Камчатски областа Мильковски район
Кемеровски областа Прокопьевски район
Костромски областа Костромской район
Кировски областа Котельнически район
Кировски областа Оричевски район
Куйбышевски областа Сызрански район
Кургански областа Шатровски район
Курски областа Черемисиновски район
Ленинградски областа Гатчински район
Ленинградски областа Тосненски район
Липецки областа Измалковски район
Магадански областа Среднекански район
Московски областа Мытишински район
Московски областа Пушкински район
Мурмански областа Кольски район
Новгородски областа Чудовски район
Новосибирски областа Ордынски район
Новосибирски областа Татарски район
Омски областа Омски район
Оренбургски областа Бузулукски район
Оренбургски областа Красногвардейски район
Орловски областа Ливенски район
Пензенски областа Белински район
Пермски областа город Краснокамск
Пермски областа Частински район
Псковски областа Палкински район
Ростовски областа Аксайски район
Ростовски областа Мясниковски район
Рязански областа Сараевски район
Саратовски областа Красноармейски район
Саратовски областа Марксовски район
Сахалински областа Углегорски район
Свердловски областа Богдановичски район
Свердловски областа Каменски район
Смоленски областа Сычевски район
Тамбовски областа Тамбовски район
Томски областа Асиновски район
Тульски областа Каменски район
Тюменски областа Тюменски район
Челябински областа Уйски район
Читински областа Сретенски район
Ульяновски областа Инзенски район
Ярославски областа Гаврилов - Ямски район
Башкирски АССР Дюртюлински район
Башкирски АССР Кармаскалински район
Бурятски АССР Кижингински район
Дагестански АССР Хасавюртовски район
Черсий-Балкхарой АССР Майски район
Калмыцки АССР Приютненски район
Карельски АССР Пряжински район
Коми АССР Печорски район
Марийски АССР Горномарийски район
Мордовски АССР Ичалковски район
Къилбаседа-ХІирий АССР Правобережни район
Татарски АССР Балтасински район
Татарски АССР Октябрьски район
Тувински АССР Каа-Хемски район
Удмуртски АССР Завьяловски район
Нохч - ГІалгІай АССР Шелковской район
Чувашски АССР Батыревски район
Якутски АССР Верхневилюйски район
Якутски АССР Мегино - Кангаласски район

2. Укх соцамга хьежжа совгІаташ деннача автономни республикашта, крайшта, областашта, районашта РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи Сийлен грамоташ а приложенега хьежжа ахчан премеш а яла.

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.
ВЦСПС

БАРКАЛ ХЬОНА, КЪАЬНА ШУ. МАРША ДОАГIАЛДА, КЕРДАДАР!

ЦКЪАРЧОА ХЕТАЛУ, Лаьтто Малха гонахьа го баккхар саг цецвала везаш хIама дац, аьнна. Цхьабакъда, наха белгалдоаккх из, цIаьхка а цIаьхка а уйла ю шера шоашта карагIдаьнначун. Иштта астрономически событи адамий традици а хинна дIаэттай: Керда шу дездеш чакхдаьнначун, историна юкъе дахачун мах бу вай.

Шовзткъе ялхайтт шу хьалха революционни Петрограде болхлоша дездир эггара хьалхара советски Керда шу. Уж гулбеннабер хьалха хиннача Михайловски юнкерски училища актови зале. Цигара баьлча фронте шоай, болхлой, Советски Iаьдал бахьанце тIом бе дIабаха безаш бар выборжцаш — цIегвардейцаш. Питерцаша шоайцига хьоашалгIа хьийка хиннав В. И. Ленини Н. К. Крупскаяи. ЧIоагIа безаме тIайцав болхлоша Владимир Ильич. Къамаьл деш Ленина дийцад ше даим уйла еш хинначох: Советий новкъосталца къахьегамхоша шоай вахар кердагIча тайпара мишта вIаштIехьдаккха дезе.

Цу хана дена вай хьабенача наькъо дерригача дунена дIахьенхад лоарзагIа ца боалаш, низи шоай вахари ца кходеш Советски Союза къахьегамхоша из ленински васкет кхоачашдаьлга.

Цхьаькха цхьа шу а кхы юхадоагIаргдоацаш накъа даьккхад вай. Вай мел дувце а, дикача новкъостах къасташ санна хала да цох къаста. Из дар дика а беркате а шу, советски наха ийслагIча пятилетка хоадамбеш дола шу аьнна цIи тилла хинна 1973 шу. Цу шера цхьаькха а боккха гIа баьккхар вай мехко Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяра. ДIадахача шера кхы а йIаьхегIа хиннай, кхы а низ беннаб вай сийлахь-йоккхача Даьхенга.

Советски наькъа политически къахьегамеи хьинар кхы а айдаьд 1973 шера декабре хиннача КПСС Центральни Комитета Пленумеи бархIаэлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета ворхIаэлагIча сессеи решенеша.

Дунен тIа кхоххам кIаьдбара доккха беркат даьлар вай партеи правительстваи гаьннардар бIаргагуш чакхйоахача арахьарча ленински политиках. Дог-уйла цIена мел йолча саго къоабал а ду хьал а лоац машара Программа кхоачашъяра даькъе КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева ше лоаца декъа. Машар чIоагIбара а дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара а гIулакха исторически лоархIам болаш яр США, ФРГ-е, Франце, Инде цо яь визиташ, Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгрессе цо даь къамаьл.

ШЕ ВАХАЧА ХАНА саго даь дика хIама юхебисараштa диц ца луш, мо мара, вайна дицлургдац къаьнача шеро юхедитар: керда заводаши фабрикаши, школаши больницаши. Советски наха чIоагIа беркате хилар из, 1973-гIа шу. Цу цхьан шера 7,3 процент дукхагIа яьккхай промышленни продукци, планагIа 5,8 процент мара яккха ца езача. Къахьегама овсарле лакхъяра планови заданеш а тIеххоачашъяьй.

Iалаьмате доккхий толамаш даьхад юртбоахама къахьегамхоша а. 222,5 миллион тонн ялат гулдаьд вай ахархоша. Советски паччахьалкхен историчухь из миссел дукха ялат чуденадац вай цIаккха аI Доахан дебадаьд хьайбаш леладераша, 1972 шерарчул дукхха а дукхагIа дехкад цар дулх, шура, фуаш, кхьйола а продукци.

Советски наха мехка экономика дегIайоалаеча дикагIа, къа мехьега дукхагIа торо хул Коммунистически парте XXIV съездо керттера а лаьрхIа оттадаь декхар — къахьегамхой хьал-торо тоаяра даькъе керда гIа баккха. Бахача наха хьатIайоагIа доходаш лакхъяра план тIеххоачашъяьй, 11 миллион совгIача сага чуIеча моттигий хьалаш тоадаьд. Иштта кхоачашдеш латт «Дерригa а сага, дерригa а сага духьа» аьнна парте дIакхайкадаьр.

Къаьнача шеро ший дика лерйитай Нохч-ГIалгIайчене а. Карда коталонаш яьхай мехкдаьтта чакхдоахараша а химикаша а, машинашъераша а ахархоша а. ДукхагIа йолча предприятеша ханал дуккха а хьалха кхоачашъяьй ийслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера планаш. Геттара а боккха толам баьккхаб вай кхаш леладерашеи механизаторашеи. Даьхен амбарашка цар чутессад 506 эзар тонн ялат. ЦIаккха ца хиннача тайпара хьувкъаьяьй шекара свекла, комсаш, баьцадаараш. Юхь цIий яла езаш бац хьайбаш леладераш а. Ерригсоюзни яхье дог гIоздоаха толамаш даьхад цар.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта атта хиннадац из дерригa а де. Дукха халонаш эшае йийзай цар. Бакъда, партийни организацей, коммунистий хьалхленца, царех чакхбаьлар уж. Тахан цар турпала къахьегама бе а боагIаш лакха мах баьб Даьхено. Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш дахарах а 1973 шера ялети кхьйола лаьттан продукташи дукхагIа яхараи паччахьалкхенга йохкараи тIайица декхараш кхоачашдеча хьинар гойтарах а паччахьалкхен деза совгIаташ деннад хьалха латтарий йоккхача группана.

Ленина орденаш еннараштa юкъе ва Шалински района «Шалинский» совхоза тракторист Абдулаев Саламу, Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза бригадир Асеева Дарья Сергеевна, Сунженски района «Ильича васкеташ» яхача колхоза шофер Булгучев Махьмада Макшарип. ХIанзчул тIехьагIа Октябрьски революце орден лепаргья Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза бригадира Арчаков Солсбика Султан-Гире, Грозненски района № 15 йолча Грозненски шурий совхоза тракториста Скорин Иван Анисимовича, Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза комбайнера Сайдулаев Iаьлий а кхычар а ноакхош тIа.

ДIАДАХАЧА ШЕРА керда толамаш даьхар гIорбаьннача грозненски химикаша а мехкдаьтта чакхдоахараша а. ХьалхагIа паччахьалкхен дикала Знак енна цхьа продукт мара яцар цар арахецаш. ХIаьта хIанз итт я дунен тIа дикагIйолча стандарташа дIадехачунга хьежжа. 1973 шера хьинаре болх баьб вай машинашъераша, машиннаькъахоша, автотранспорта болхлоша.

Уж ерригa а коталонаш яха, ийслагIча пятилетка хоадамбеча шера планаш а доккхий социалистически декхараш а кхоачашдара вай низаш совдовхар да цIаккха а дохаргдоаца, моакхаз санна чIоагIа дола ленински халкъий доттагIал.

Казахски ССР-а халкъий ДоттагIала орден дIалуча ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева аьннад: «...доттагIал яха дош кхераш дац юха кердадахарах. Из, ала йиш я, бух боацаш да аьнна, хIана аьлча вай халкъий доттагIал — из вай общества Iалаьмате боккха низ ба, из вай доккха беркат да. Из хьахиннад самодержавена духьаларча классови къовсамашка, Октябрь котбаккхар духьа поаттабаьча къовсаме, чIоагIденнад пятилеткай гIишлош хьалъеча, Даьхен Сийлахь-боккхача тIема алан юкъе. Из хьадаьд дерригача къамий къахьегамхоша, эггара хьалха, интернационализма байракх лакха айьча а цу байракха мутIахьа хилар гIулакхаца дIахьекхача а эрсий болхлой классои эрсий халкъои».

Советски наха юкъерча цу сийлахь-доккхача вошалах хьадаьнна Iалаьмате доккха беркат ког мел баьккхача гуш да тахан Нохч-ГIалгIайчене. Цхьан хана дешарйоазув ца ховш, къе-миска баьхкача нохчашкеи гIалгIашкеи, кхычa халкъашка а санна, ираз дола вахар кхаьчад. Цун хам ца беш а из денкача Ленина партена дег тIара баркал ца оалаш а хила йиш яц бIаргаш дайнар мара...

УКХ ДЕНОШКА ХИННАЧА пхелагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета ялхлагIча сессе белгалъяьй укх шера вай республика экономика а культура а дегIайоалаяра планаш. Уж йоккхий а бехктокхаме а я.

Советски наьха оамал а хинна дIаэттад даьчун итогаш еча хана дIахо де дезар белгалдоаккхилга, вай дIахьалхашка ахара новкъарлеш дола кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш белгалделга.

КПСС ЦК декабрьски Пленуме (1973 ш.) ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева кIоарггеи массе оагIорахьареи даьшхар карарча пятилетке, цун кхоалагIча шера вай партеи халкъои чакхдаьхача гIулакхех. хьахиннараш. Принципиальни положенеш хьаоттайир цо 1974 шера план кхоачашъяра, культура, къахьегамхой хьал-торо дIахо айяра наькъийи методийи хьакъехьа.

Шеко яц, пятилетка диълагIча шера декхараш кхоачашдара Нохч - ГIалгIайчен партийни организацеш, беррига коммунисташ закон а хинна дIа эттача халкъбоахама план кхоачаши тIеххоачаши яра лоаттабеча къовсама керте оттаргхиларах.

...Советски халкъ кердача шера чудода айхха кхотаденна, творчески низехи уйлаехи диза а долаш. ЦIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа я тохкамех чакхъяьнна дукхача къамех латта Советски Социалистически Республикай Союз, болат санна я вай партеи халкъеи цхьоагIо. Цудухьа бIубенна хьеж советски нах кхоаненга, чIоагIа лаьрхIа ба уж КПСС XXIV съезда наькъагIа машареи иразеи духьа, коммунизма духьа керда коталонаш а йоахаш дIахьалхашкахьа аха.

...Кхы юха доагIаргдоацаш накъадаьккхад вай къаьна шу. Вай мел дувце а, дикача новкъостах санна хала да цох къаста.

Турпал санна, балхах даьлла,
КIай а денна,
Додаш латт къаьна шу,
Хьайха халкъа беркат даьнна,
Чухьа, ара
Толам баьккха доккха шу...

М. МУСИЕВ.

ДОТТАГIЛЕН ШАРЖАШ

ВЕДЕРНИКОВ Николай Ивановичага
«Iаьржа шура» чакх а йоахаш;
Iа доах даьтташ; «Iаьржа тIоа»...
Цар лелаю вай машинаш
Сигал: лаьтта, хи тIа да.

АЛБОГАЧИЕВ АвтагIага
Коартолаш дика кхеярах.
Iа турпала цIи яьккхай;
Къахьегамхой пхьор тоадара
Кховац низ а ха а хьай.

ХАДЖИЕВ Шамсудинага
Iа хьалдеш долча цIеноша
ГIад ма биеаб дукха нах:
Хьона: турпал, цар деегаша
Даькъал вувцаш ловцаш доах:

Сийле шоана, болхлочун кулгаш!

СОВЕТСКИ наха чIоагIа беркате шу хилар чакхдаьнна пятилетка кхоалагIа, хоадамбеш дола шу. Цу шера, вайна ховш махиллара, партеи правительстваи лерргIа чакхйоахача ленински машара арахьарча политико лаьгIбир дунена тIалатта ядерни тIема кхерам. Дикка тоаеннай советски сага вахара хьалторо. Цу хьакъехьа хIаначул тIехьагIа де лерхIараш къоастадир дукха ха йоаццаш чакхъяьннача СССР Лакхехьарча Совета сессе.

ХIаьта вай, советски наьха, дика оамал я цхьа лакхаленга кхаьчача шоллагIчунга сатувсилга, шийна тIадиллар тахан селханчул дикагIа кхоачаецле гIертилга. Кердача шера вай хьалхара гIа боаккхаш, сона чIоагIа дика хет дIадахача шера аз болх беча № 1 йолча цеха коллективо а аз айса а дика къахьийгад, аьнна ала сай бокъо йолаш. Производственни планаш кхоачашъчьй тха цехо. ХIаьта со се соахка денз 1975 шера чотах болх беш ва.

Цу тайпара авттув баккхара тхона новкъостал дер коллектива барт-цхьоагIо я аьлча харц хургдац. Тха цехе болх беш ба дукхача къамех бола нах. Са дикагIча новкъосташта юкъе ба токараш украинец А. Литвак, нохчо У. Багашев, эрсий В. Морозов, И. Туковский, кхыча къамех бола нах. Сай интернациональни коллективах цхьа уйла ярий коллектив ала бокъо йолаш ва со. ХIана аьлча тхона, дуккхача къамех болча наха, хьалхашка латтараш цхьа декхараш да, тхона массане а дагалаттар — ди-тIехь дикагIа къахьегар да. Лоацца аьлча, болхлой класса боккхача дезала нах да тхо.

Тахан газета айса статья язъеш сона дагадох 30 шу гаргга хьалха се цу болхлой класса мугIарашка дIаэтта ди. 1939 шера денз 1945 шерага кхаччалца ШIеча Эскаре гIулакх деш а хинна г. Алма-Ата кхаьчар со. Хала ха яр из берригача советски наха. Ца тоъаш дукха дар. Бакъда, массане боккха безам бар хьалхагIа хинначул хозагIа хургболаш мохк тоабе. СалоIаш дукха ха ца йоаккхаш со токара ученикалла балха эттар Алма-Атински вагонаш тоаеча заводе. ШIеча Эскаре гIулакх де вахалехь производстве цIаккха болх банза, цхьаккха професси йолаш вацар со. Хала дар волалуш, хIана аьлча Iомае езаш хиннар чоалхане станокаш яр. Цхьабакъда, сона уллув бар са керда новкъостий, царна юкъе кIезига бацар фронтовикаш а. Баркал царна! Сона цIаккха а дицлургдац цар эздел, цар сайна даь вошал.

ХIаьта 1961 шера денз аз болх бу Грознерча ремонтно - механически заводе. Сона корабаьб керда боккха дезал. Завода гIулакхаш дика леде — массанена а дега гIоз я из, во леле — массава а оарцагIвоал, массанега а цхьатарра бала кхоач. Боккъонца йолча болхлой коллективе иштта хила а деза из.

«Тахан хьалха латта болхло из кIоаргга знанеш, йоккха культурни кругозор йола, къахьегамца сакхетам болаш творчески гIулакхаш леладу саг ва. Цо «шийх производства да, вай обществе мел долча хIаманна хьаяхара бехктокхаме вола саг лерхI», — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева профсоюзий XV съезде ше къамаьл деш.

Iалаьмате боккха лоархIам болаш да вай болхлой класса къона смена уж оамалаш йоахкаш, парте идеалашта, коммунизма идеалашта тешаме йолаш хьалкхеяр.

Аз а къаьнагIболча кхыча болхлоша а кхоана гхоашта когаметта хьаотта безарий дукха уйла ю. ХIана аьлча завода администрацепа, партийни а общественни а организацешца цхьана цу деша бала тхога а кхача беза. Заводе венача зIамгача сагах визза болхло хилар цунна уллув доахкача тхоах а тийша да. Из иштта долга хьахьокх сона дуккхача шерашка зеденначо.

ХIанз заводе балха ухача кагирхоех дукхагIбараш юкъера дешар дийша ба. Цар культурни а знаней а боарам моцагIа тха хинначун тара бац, бакъда, царна, къаьстта юххьанца, новкъостал эш. Къонача болхлошта юкъе беча балха формаш тайп-тайпара я — завода ветераний Совета балхагара денз «Профессех дикагIвар» яхача конкурсага кхаччалца. ХIаьта эшаш хилча тхона, боккхагIчарна, халахетац юххе дIа а этта ца ховчох уж дIакхетабе. ТIехьагIа тхона боккха лоIам хул цар балха тIара гIулакхаш тоалала доладелча.

Ерригача цеха дикахетар хул тхо долчара Советски Эскаре вахача зIамсагагара каьхат доагIе, из Эскаре гIулакх даь ваьнначул тIехьагIа тханцига юхавоагIе. Оаха беча балхах, тха заводах ший болх а ший завод а цо лаьрхIалга да из. Цунца цхьана е доккха дале е зIамига дале оаха хьийга къа ца дайнилга да.

Болхлой къонача тIехьенах дувцаш кIезиг-дукха ала безам ба болхлой профессешта еча пропагандах. Укх тIеххьарча шерашка КПСС ЦК-ас профессионально-технически дешара система а юкъерча школа а болх тоабара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахарах дикка айбенна6 из болх. Болхлой профессех дукхагIа язду газеташа, сакъердаме передачаш хул радиои телевиденеи гIолла.

Цхьабакъда, тахан ца аьлча далац цу балха юкъе нийслуча кхоачамбоацарех а. ДIахаттал тахан школа чакхйоаккхача кагирхочунга «Мала хила безам болаш ва хьо?». Шеко яц дукхагIбараша инженера, лора, агронома е летчика профессей цIи йоаккхаргхиларах. Со валац из во да ала. Аз дувцар кхыдар да. ХIанз а хац вайна болхлочун профессена къонаберий безам тIагIоргболаш, из цун чIоаттIа дукха езалургйолча тайпара дувца.

Сий долча болхлой классо хьакхолл вай Даьхен рузкъа, чIоагIбу цун низ. Советски мехка лоархIаш а сий деш а я болхлочун кура цIи. Сона хетаргахьа эггара хьалха кагирхошта дIахьалхя дала дезар а уж дIакхетабе дезар а из да.

...Цхьанна хIаманца нийсъе йиш яц цхьаккха форма йоацача аьшках ший кулгашца хьаяь хоза оатхал бе йолла минот, хьа кулгаша хьадер наха эшаш долга хьона харах дега хула лоIам. Ираз долаш ва уж миноташ йовзар!

М. ДАРСИГОВ,
Грозненски ремонтно - механически завода токарь, коммунистически къахьегама ударник.

ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯРАШ

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода болхлоша хьалхарчарна дIадолладир пхе ден задани диъ дийнахьа кхоачашъяра дола дика гIулакх. Завода цхьаболча болхлоша хIанзале кхоачашъяьй шоай пхе шера задани. Царех ва завода ветеран, коммунистически къахьегама ударник, токарь Урусов Анатолий Петрович.

Ер пятилетка чаххъалалехьа тIайоагIача пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъе лерхI цо.

СУРТА ТIА: токарь А. Урусов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Грозненски «Электроприбор» яхача заводе Костоев Махьмад токаралла къахьегаш вола пхи шу гаргга ха мара яц. Заводе а Старопромысловски районе а дIаяйзай хьинар долча зIамигача сага цIи. Цо цахаддаш лакхъю ший говзал. Iомаю дикагIболча токарий опыт. Цудухьа вIаштIехьдоал цун 200 а кхы совгIа а процента сменни нормаш кхоачашъе. Иштта къахьегарах пхе шера плани социалистически декхараши тIеххоачашдаь накъавенав из кердача шера.

СУРТА ТIА: токарь М. Костоев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Аргунски «Пищемаш» завода электросварщика Рожаев Махьмада балха календаре тIа 1976 шу да.

ДикагIволча электросварщика, коммунистически къахьегама ударника ше заводе болх беча ворхI шера иттех къона специалист Iомаваьв. Ерригсоюзни кхачан промышленноста институте заочно дешаш а ва М. Рожаев.

СУРТА ТIА: электросварщик М. Рожаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬЕ БАЬННАРАША ИТОГАШ Ю

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБЕРГБАЦ

1973 шера ялати кхьйола лаьттан продукташи дукхагIа яхарчи паччахьалкхенга йохкараи белгалбаьннача Краснодарски Ставропольски краяй, Ростовски областа, Дагестански, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIай автономни республикай юрта боахама хьалха латтараштa СССР орденаши медалаши яларах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ кепатеха ара мадаьлдинге вIаши кхаьаш доахаш бар тха колхоза къахьегамхой. Из тамаш а яцар. Правительственни совгIаташ деннарашта юкъе бар тха колхозера бараш а.

Масала, тха колхоза бригадира Бунякин Михаил Филипповича Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай. Цу тайпара правительственни совгIат деннад сона а. ХIаьта тха колхоза толашагIболча комбайнерашта Василенко Николай Васильевича «Знак Почета» яха орден Дрозденко Владимир Федоровича «За трудовую доблесть» яха медали еннай. Иштта кхы а колхозхой ба Даьхен совгIаташ денна.

Цу совгIаташа хьахьокх тха къахьегама партеи правительстваи боагIаш бола мах баьлга. ХIаьта соахка тха колхозхошта хьалхашка лаьттa декхараш низкъало дар. Ди- бийса ца лоархIаш, халонаш эшаеш къахьегар бахьан долаш тха йиш хилар хIара гектара тIара 20,5 центнер гурахьа дийна ялат чуэца. ПланагIа 450 тонн йолча, паччахьалкхенга дехкар 1316 тонн ялат. ХIаьта колхозо чудена дерригa ялат 9417 тонн хилар. Из зал ялат гуллаьдац оаха сона дагадовгIача цхьанна а шера.

Из толам боаккхача шийгара лоаттIаш дола дакъа юкъедихьар са звенос а. Оаха хьажкIаш кхею механизированни хьисапе. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 30 центнер совгIа фуалъяьха хьажкIаш чуийцар оаха. Из селла боккха толам а бац кхычарга хьежача. ДIахо йодача хана кхы а дукхагIа хьажкIаш чуэца лерхI оаха. Цу гIулакха хIанзле а оарцагIдаьнна къахьегаш да тхо. Хьогте а тоаяьй са звеноцарча механизатораша шоай тракторащ, сеялкаш, культиватораш, кхьйола йиентарь ХIанз тха механизатораш кхашка удобренеш ехкаш, лаьттащ хьаьидеш ба.

Во къахьийганзар ийслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера тха колхоза сомий бешамаши баьцадаараши леладераша а. Ялати кхьйола лаьттан продукташи дукхагIа яхара йолча Ерригсоюзни социалистически яхье башха-дика толамащ даьхар цар. ПланагIа 300 тонн йолча, 700 тонн баьцадаараш дехкар паччахьалкхенга. Шоай декхараш тIеххоачашдир сомий бешамаш леладераша а.

Доккхий толамаш даьхад колхоза хьайбаш леладераша а. Шера планагIа 2164 тонн йолча паччахьалкхенна дIаеннай 2200 тонн совгIа шура. Кхоачашъяьй дулх дохкара шера план а.

Цу дерригача хьокхамаша тешал ду тхоца социалистически яхь лелаеча 1-ча Мая цIерагIча колхоза къахьегамхойчул доккхагIа тха толамаш хилара.

Бакъда карагIдаьнначох кхоачам баь Iе дага дац тхо. Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера кхы а беркатегIа къахьега лерхI оаха. Тха колхоза хIара къахьегамхочо керда, доккха декхар хьалхашка оттадаьд шийна. Уж кхоачашдара хIанзле йоккха кийчо еш да тхо. Сухалбаь тоеш латт юртбоахама техника.

Колхоза хьайбаш а дика Iа доаккхаш да. Дика тоаяьй уж чудоахкаду помещенеш, кхоачам хиллал массе тайпара доакъар Iалашдаьд.

Каст-каста хул тхо тхоашца яхье яьнача 1-ча Мая цIерагIча колхоза фермашка, бригадашка. Балха зеленнар вIаши довзийташ къахьегаро новкъостал ду тхона керда толамаш даха. Теша лов хьатIадоагIача шера а тха колхозий интернациональни коллективаша социалистически яхье керда коталонаш яхарца вай сийлахь йоккха Даьхе гIадъюгаргхиларах. Бакъда, хьалхле дIа на хеца хьожаргда тхо.

Н. ДАМАЕВ,
Грозненски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза звеньевой.

Сай новкъостах дувцаргда аз

НАЬХА тешам боларал дезагIа цхьаккха а хIама дац сага. Иштта деза да цунна шийх бенна тешам боа ца бап а. Уж я халкъо хержача викалий — вай депутатий оамала керттера белгалонаш. Царца дагабоал къахьегамхой шоай вахаре нийслуча хIамай хьакъехьа.

«Депутат хилар доккха сий а боккха бехктокхам а ба, — аьннад депутатий статусах долча закона тIа. — Халкъо лоархIаме паччахьалкхени общественни декхараш тIалехк депутаташта. Депутатий декхар да беррига шоай низи знанеши коммунизм хьалъяра гIулакха тIаяла. СССР болхлой классеи колхозни ахархойи цхьоагIо, халкъий доттагIали вошали чIоагIъяра, советски общества социально - политически цхьоагIо чIоагIъяра, къахьегамхой вахара хьали культуреи хазална лакхъяра, социалистически Даьхен низ котбаккхара дIаяла».

Депутата тIадожа бехктокхаме декхараш дика довзаш ва Сагов Махьмада Руслан. 15 шера баьб цо из болх. Ше хоржаш ший округерча харжархошта хьалхашка отчет еш вар из юрта Совета депутат а исполкома член а хиларах тарра. Юртахоша чIоагIа дика могабир Сагова баь болх. ХIаьта Руслан харжа оттаеча хана цунах лаьца дика хIамаш дувха дийцар харжархоша.

Доккха а бехктокхаме а декхар тIалатташ, дукха ха дIаяхийта езаш гIулакх да Сагова кхоачашдер депутат ца хилча а — из Гамурзиевски юкъерча школа завуч ва. Дукха мукъа хургволаш болх бап Руслана бер. ХьатIа кхувча тIехьенна дешар хьехилгеи коммунистически кхетам лулгеи ха дукха эшаш хIама да. Бакъда, Сагова цIаккха а юкъагIдиташ депутат хиларах тарра ший де деза гIулакх.

- Руслан цIаккха хиннавап халонех кхераш. Атта дацар цунна хьехархочун говзал карaерзае. Массехк классе болх бе бийзар, тайп-тайпарча программех дешар хьеха дийзар. Боккха мухь бар цунна тIалаьттар. ЧIоагIа кIаьдлора из. Хьехархочун болх бита дагахьа йола уйлаш чуйоссар, ер мара кхы болх бац, бита мегаций ер аьнна хеталора. Сатийна болх лахеи бераштa хьехеи йолча уйлане вIаши къувсаш цхьа ха яьккхар.

Бераш тIехь-тIехьагIа дукхагIа дезалора цунна, болх шаьрлора. Доккха новкъостал дир Руслана хьехархочун болх безабалийтара опыт йолча, дуккхача хана денз из беш хьабоагIача боккхагIча хьехархоша. Цар шоай хьехамашца дIадовзийтар цунна хьехархо хиларал сий долашагIа. ДукхагIа дархIа доагIаш цхьаккха хIама ца хилар. хьатIакхувча тIехьенна коммунистически кхетам балар мах баь варгвоаца гIулакх хилар.

ХIаманца хувцаргдоацаш дезаделар Руслана бераш, школа. Царех хIаранега гIолла цунна гора вай сийда кхоане — коммунизм хьалъергйола саг.

Иштта дIадахар Сагова шераш. Уж даьсса даханзар — дуккхача наха беркат даьлар царех.

Керта чоажашка йис йиллай Руслана. бакъда, бIаргаш хьалха а санна къона хьеж. низ а хьинар а лаьгIденнадап цун. Из кхоаву хьехархочун болх а депутата декхараш а дизза кхоачашде.

Наьсаре яхача хина тIий тилла дезаш моттиг эттар. Цига оарцагIваьлар Руслан. Ше дехар цо тракторо, корайир цунна рельсаш а. ТIий тилла даллалца тIера ца воалаш хилар из.

Беха бар Маяковске цIерагIча улицагIара никъ. Йоккха хало тIаоттайора цо бахача наха йоачан хилча. Сагов хоржача хана харжархоша наказ даьдар цунна из тоабар дехаш. Ше хьалхле а лелаеш из никъ биллийтар Сагова.

Шоай совдола бежан, кхыдар паччахьалкхенга дохк юрта бахача наха. Из царгара хьаэца саг ийшар юрта Совета. Саговна тIахиллар цо из гIулакх.

Сагова чIоагIа ладувгI шийга харжархоша дувцачунга. цар дезача хаттарашка. ший ханнахьа а теркам тIабохийташ а хьож цар хIара заявленега. Шийгара хIама ийша тIавенача сага новкъост хилий дIаотт из. гIулакхаца а хьехамца а гIо ду йиш йолчох. Сага бала шийна хьатIаэца кийча ва Руслан.

Къаьстта боккха теркам тIабохийт Руслана дешархой даьшца — ноаношца беча кхетама балха. Цо царна хьех бераштa мишта кхетам бала беза, царга цIагIа мишта дешийта деза, мишта салаIийта деза.

Цу дерригнел совгIа школе а боккха общественни болх бу Сагова. Из юххьанцарча парторганизаце секретарь ва.

Шин школеи юрта Советеи ей йолча ерригача мероприятий инициатор ва Сагов. Цо каст-каста ю тайп-тайпарча темаех йола беседаш. Масала, цо яьй «Преподавателий дисциплинах». «КПСС обкома X пленумеи парте Наьсарен райкома XV пленумеи решенешка хьежжа интернациональни кхетам балара болх тоабарах» йола а кхыйола а беседаш.

Цул совгIа Сагов парте райкомо чIоагIваь пропагандист а ва.

Ше юкъерча дешара хьакъехьарча комиссе председатель хиларах тарра цо семинарски занятешка «Ерригъюкъарча юкъерча образованехи СССР-е дIахо а юкъера образовани дегIайоалаярахи», «Шин школера дешархой юкъера образовани яккхалца социбарах» докладаш йир.

Цо мел деш дола хIама дийца варгвац. Руслана ший беррига низ, шийна хово дIалу ший юрт хозъяра, тоаяра, цигарча наьха коммунистически сакхетами социалистически культуреи лакхъяра.

Из ший юртарча наха чIоагIа лоархIаш а царна везаш а, уж тешаш а саг ва. Цудухьа ворхIазлагIа вIаштта шоай депутаталла хержав цар из.

Н. АЛБОГАЧИЕВ,
Гамурзиевски юрта Совета депутат.

ТХА ИНТЕРВЬЮ

Керда шу хьатIадоагIаш традици а хинна дIаэттад саго ший даьчун итогаш елга а де лерхIар белгалделга а.

Цуница дувзаденна тха корреспонденташа 1. СЕНЦА БЕЛГАЛА ДА ШОАНА ДIАДАХА 1973 ШУ? 2. МАЛАГIАШ Я ШУН ХЬАТIАДОАГIАЧА ШЕРА ПЛАНАШ! аьнна даьча хаттарашта жоп лу:

М. П. УШАКОВАС,
швейни объединене № 4 йолча цеха мастера, Социалистически Къахьегама Турпала, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарача Совета депутата.

1. ДIадахача шера план ханал дукха а хьалха кхоачашъяьй оаха. Вай дерригача халкъа санна, сона а са новкъосташта а 1973 шера дицлургдоаца хIама хилар Л. И. Брежнева Инде, ФРГ, Франце, США, иштта кхыча мехкашка яьча доттагIлен визитех. Тхоай коллективе цу визитех йола материалаш боккхача теркамца йийшай оаха. Машара тIехьа чIоагIа къовсам лоаттабарах аз дег тIара баркал оал вай коммунистически партена а, къаьстта Л. И. Брежнева а. Аз санна Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дакъа лаьцачар къаьстта хам бу машаререча вахара.

Мукъача хана де а шортта хIамаш нийсло сона. Дукха ха дIалоац са депутатски гIулакхаша, цхьабакъда, сона вIалла кхо-м хетац из. Наьха хьашташ сай низ дIакхоачача тайпара кхоачашде гIерт со. ХIаьта наха сона дег тIара баркал а оал. Цох хул сона доккха совгIат а салоIам а.

Балхах а депутатски гIулакхех а мукъа йолча хана сона чIоагIа сакъердам хул книжкаш дешарах, къаьстта тIера я со поэзена. Са эггара дукхагIа веза поэт, аьлча а поэтесса, Ахматова Раиса я. Цун стихаш чIоагIа дег чу юш сона.

2. Советски наьха хьал-торо лакхъяра йоккха программа оттаяьй дукха ха йоаццаш хиннача СССР-ен РСФСР-ен Лаккехьарча Совета сессеша. Из йизза кхоачашъелга дукхагIча даьнъе тийша да хIара советски саго мамогга дикагIа къахьегарах. Цудухьа нийслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъергья аз а. Цул совгIа, юххьанца балха баьхкача къоначa мехкарашта хьехаргда, сай опыт царна дIалургья.

М. А. ГАЛАЕВАС,
№ 432 йолча ПМК штукатурий-малярий бригадира.

1. Сона чIоагIа дика хет хIара шера вай парте а правительства а, къаьстта Л. И. Брежнева, халкъашта юкъера тIема кхоххам лаьгIбара дукха къахьегаш хилар, къахьегамхой хьал-торо дегIайоагIаш хилар. Тхоай къахьегамца тхоашкара доагIа дакъа юкъе дахьа гIерт тхо цу гIулакха.

ХIанз 97 квартира йоле цIа эксплуатаце дIачудела кийчдеш де тхо. Тха бригаде 15 саг ва, цар массане а дика къахьег. Къаьстта белгалбаха лов сона штукатурашмаляраш Баркинхоева Лемка, Хамхоева Лиза, Гапархоева IаЙшет. ХIара дийнахьа 115—120 процент кхоачашъю цар шоай нормаш.

ЦIа хьалдеча къахьегаш я йиъ бригада. Уж шоайла социалистически яхье яьннай. Оаха дикадар тхоайла дIа-юха Iомаду, эшадар тхоайла новкъостал ду. Тресте хиннача конкурсе са бригадо хьалхара моттиг яьккхай.

2. Укх шера во къахьийга деце а тIадоагIача шера кхы а дикагIа къахьега дош лу оаха.

И. Д. БЕКИЧЕВА,
РСФСР заслуженни художника, Нохч-ГIалгIай АССР искусства заслуженни деятела, скульптора.

1. 1973 шера ази са соавтора З. Берковичеи граждански тIема турпалашта хетадаь даь памятник хьалдаь даьлар. Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча Совета Президиумо Сийлен грамоташ а луш лакха мах баьб тха творчески балха. ХIаьта дукха ха йоаццаш Социалистически Къахьегама Турпала Хаджиев Шамсудина портрет-фигура хьаярца а «Вай нийсархо» яхача выставке гойта кийчдеш хинна балхаш даь чакхдаларца а белгала да сона пятилетка кхоалагIа шу.

2. Кердача шера де лерхIараш дукха а бехктокхаме а да. Города керда памятникаш дари вай нийсархой — болхлой, колхозхой, интеллигенце портреташ хьакхоллари хIанз керттердар да.

Безам ба вайна дукха еза Грозный дика художественни оформлени йолаш, паркашка хоза декоративни скульптураш, керда памятникаш йолаш бIаргаго.

Машар мел безача, дог-уйла цIена мел йолча сага даькъала хилда, керда, 1974 шу!

ГАГИЕВ Гирихана,
поэта.

1. ДIадахача шеро чIоагIа йоккха лер йитар са вахаре. Со КПСС кандидаталла член хилар. 1973 шу, аз Советски Эскаре гIулакх деш даьккхача шин шерах цаI да. Эскаре волаш елар сона «Коммунистически къахьегама ударник» яха цIи.

ДIадахача шера арадаьннад берий стихай са керда книжка. «Хьалхара гIа» яхаш да из. Из арахийцад Москве «Берий литература» издательстваc.

2. Кердача шера вай турпалча советски нахах, цар гIулакхех, вай хозача, тамашийнача ханах дукха керда стихаш язъе безам ба са.

Сай берригa мехкахой кердача, 1974 шераца даькъал буьц аз, уж могаш-маьрша, ираз долаш хилар, цар творчески толамаш дахар лов сона.

МАТАЕВ Берса,
Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза звеньевойс.

1. Чакхдаьнна 1973 шу беркате хилар сона белха тIа а вахаре а. Цу шера 200 гектарах хIаране тIара 54 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуийцар са звенос.

Са вахаре хинна дог гIоздоакха хIаме лоархI аз 1973 шера ялати кхыйола лаьттен продукташи дукхагIа яхараи паччахьалкхенга йохкараи белгалбаьннача юрта боахама хьалха латтараштa СССР орденаши медалаши яларах долча СССР Лаккехьарча Совета Президиума Указаца Ленина орден сона ялари кердача тайпара дола партийни билет хьаэцари.

ХIаьта дезале хинна дикахетар да, вийи воI вар. Итт воI ва са. Царех ши-кхоъ тха совхозе къахьегаш ва. ХIаьта зIамагIбараш дешаш ба.

2. Селлара боккха мах баь са къахьегам белгалбаккхарах доккха баркал оал аз вай Коммунистически партенеи Советски правительстванеи. Цу дезача совгIато со декхарийла ву кхы а дикагIа къахьега. Нагахьа санна соахка 40 центнер чуэца аьнна оаха дош денна хиннадале, укх шера са звенос хIара гектара тIара чуяхьаргья 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш.

Цу гIулакха хIанзле кийчлуш да тхо. ХьажкIаш дIаювргйола лаьтта гурахье аьха Iодиллад оаха, удобренеш тайсай. ХIанз сихбенна техника тоаеш ба са звено механизатораш.

ДУДУРКАЕВА Каметас,
«Горячеисточненский» совхоза комбайнера.

1. Чакхдаьннача 1973 шера 300 гектара тIара ялат хьаккхеи 6 эзар центнер ялат ардеи, аьнна дош деннадар аз. Цхьабакъда 420 гектара тIара кIаи мукхи хьекхар, цу тIара 8 эзар центнер ялат а аьрдар.

ХIаьта са вахаре хинна чIоагIа со йоккхий еш хIама да дукха ха йоаццаш СССР Лаккехьарча Совета Президиума УказагIа сона вай паччахьалкхен эггара дезагIа дола совгIат — Ленина орден ялар. Из са цхьанне совгIат хинна Iац, из тха механизаторий коллектива массане юкъара совгIат да.

Духьал цхьа комбайнера болх баь Iац со. Ялат чуийца даьлча трактора тIа хов. Хьогге а сай трактор дика тоаяь яьннай со. ХIанз цунца фермашка доакъар хьатIаккхухьаш я со.

Са дезале хинна белгала хIама лоархI аз, са воI соахка трактора тIа болх бе волавалар. ХIанз кхо механизатор ва тха цIагIа: сои, мари, воIи.

2. Кердача 1974 шера соахкарчул дукхагIа ялат хьаккхеи ардеи лерхI аз. Цудухьа хIанззе а дIайолаеннай со сай комбайн тоае. Вай правительства деннача совгIато тIахьех со кхы а овсарегIеи беркатегIеи къахьега.

Назрановски «Электроинструмент» завода сборочни участка коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера план. Барттайна цхьа дезал санна къахьегаш ба цига дукххача къамех бола нах. ХIара денна смении нормаш 120 процент кхоачашъю дуккхачар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) эрсе Берилло Любовь, нохчо Юшаева Токи, гIалгIа Балхаева Макка.

И. ПЛИЕВА сурт.

СовгIаташ даькъала хилда шун!

Ачхой-Мартановски районе меттел, ерригача республике а цIи хеза я тахан «Самашкинский» совхоза толашагIйола доярка Газиева Банату.

ДIадахача 1973 шера 22 етт бар цун группе. Шера план 1900 килограмм йолча, хIара Iаттагара 2700 килограмм совгIа шура яьккхар цо. Iан замалахь хьайбай продукташ дукхагIа яхара яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье башха дика толамаш дахарах Газиева Банатуна делар доккха правительственни совгIат — Октябрьски революце орден. Цуд хьалха кхы а цIи совгIат — Къахьегама ЦIеча Байракха ордени ленински юбилейни медали яларца вай Даьхено белгалбаьккхабар цун хьаьнала къахьегам.

— Цу доккхача совгIаташа, — йоах Банатус,—со декхарийла йо кхы а дикагIа къахьега. Доккха баркал оал аз са къахьегама селла боккха мах баьча вай хьамсарча партенеи правительстванеи. Керда къахьегама толамаш дахарца белгалдоаккхаргда аз 1974 шу.

СУРТА ТIА: Б. Газиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Яндарерча наха сий деш ва Евлоев Саьге Махьмад. Из юртхошта везара керттера бахьан да къахьегам безаш саг Махьмад хилар. Шоаш лоархIандаь хорж из наха хIара шера юрта Совета депутаталла. Шийх бенна тешам боа ца бе гIерт хьинар дола къахьегамхо. ХIаьта цун хьинар а дисадац ця зуш.

Дерригa дIалаьрхIачa 30 шу да Махьмада механизаторалла болх бу. Казахстана шаьрача аренашка ялат дика хьувкъаларах 1966 шера цун къахьегам белгалбаьккхар Къахьегама ЦIеча Байракха орден яларца. ХIаьта укх деношка боккха кхаъ хилар цунна шийна а цун новкъосташта а. СССР Лаккехьарча Совета Президиума УказагIа Евлоев Саьге Махьмада еннай Ленина орден.

СУРТА ТIА: М. С. Евлоев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕШ

ИРАЗ ДУХ-ДУВЛА ХЬАСТ

ДАЧУ - БОРЗОЙ юрта вIашагIкхийттача граждäний сходе къамаьлаш хилар Л. И. Брежнева «СССР хьаяь 50 шу дизарах» яьча доклада дувцачунга хьежжа бахача наха интернациональнии атеистически кхетам лулга дIахо тоадара хьакъехьа. Юртарча воккхача саго, пенсионеро Дачаев Наурдина къамаьл де дош дийхача, цунгахьа дIахьежар берригаш а.

— ЛадувгIалаш сога, са юртахой, — аьлар цо. — Дукха ваьхав со укх дунен тIа, дукха хIамa бIарга дайнад: дика а во а. Хала, геттара хала бахар вайнах Сийлахь - боккха Октябрь котбалалехь. Револющe, вай цIеношка сердалои паргIатои яларал совгIа, халкъашка паччахьалкхеи гIулакхаш шоашка къоастадайта йиш а хилийтар. Кхыча халкъашца гIулакхаш леладе йиш хургйола ираз а делар вайна революце. Вай баьччас Ленина васкетдаь из доттагIал лораде а чIоагIде а декхарийла да вай. Дукха къамаш дахача вай мехка халкъий доттагIал вай низ, ираз, сий духдувла хьаст ба.

Хьаькъал долаш да воккхача сага уж дешаш. Иштта хет из Нохч - ГIалгIайчен берригача къахьегамхошта а. Хьалха баьде, тIехьайиса, нах дешанза болаш хиннача Нохч - ГIалгIайченах исторически лоацача хана экономически тоенна социалистически республика хиннай, хIаьта цун халкъех лакха культура йола халкъаш хиннад. Из хьахиннад, КПСС ленински къамий политика йизза котъяккхарах, эггара хьалха сийлахь - доккхача эрсий халкъо а деш, вай мехкарча халкъаша цIенача дег тIара новкъостал дарах.

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьннад: «Алмаз санна чIоагIа я дукххача къамех латтача советски халкъа цхьоагIо. Алмаза саьний дукххача тайпара бос лепаш санна, лепаш я хIарадар дIаьхий, диза, кортамукъа, ираз долаш дахача къамех латтача вай халкъа цхьоагIо».

ТХА ГРОЗНЕНСКИ район республике эггара дукхагIа тайп-тайпарча къамех бола нах баха район я. Вежараша барт тайна, вIаши гIо - новкъостал деш баха а бах. Цхьана къа а хьег тха районерча 30 совгIа долча къамех болча наха. Шоай берригa низ дIалу цар районa экономикеи культуреи лакхъяра.

Районе боккха болх бу юртбоахама производство промышленни ларда тIа яккхара. ЦIаккха а ца хиннача тайпара боккха толам баьккхаб тха ахархоша пятилетка укх кхоалагIча шера. Шерра социалистически яхь а лаьца, хьинаре къахьегарах 98,7 эзар тонн даккха доагIаш хинна ялат 101,2 эзар тонн даьккхад.

Толамца кхоачашъеш я хьайбай продукци яккхареи паччахьалкхенга йохкареи план.

Из толам боаккхача кIезига дакъа лаьцадац 1-ча Мая цIерагIча колхоза дукххача къамех болча нахах латтача коллективо. ВIаши уллув дIа а этта Iимерза болх бу укхаза нохчаша, эрсаша, украинцаша, эрмалоша, молдаванаша, кхы дукххачар.

Тха районе меттел гаьнна кхычахьа хезай РСФСР Лаккехьарча Совета депутат йолча доярка Чеботарева Верай, Ленина ордена кавалер волча хьайбаш леладерий бригадира Идигов Якъуба цIераш.

Кхыметтел цхьан канас баьча йнжарий а наггахьа мара хургдоацаш доккха да машинаца доахан деттача мастерий Джемолдаева Шемийн Маркина Нинайн доттагIал. Шурий-товарни ферма шин сменагIа болх барга йоалача а доахана хIара группана ши доярка тIачIоагIъеча а хана, дукха уйла ца еш вIашагIа а кхийтта, цхьа группа дIайийцар Шемаси Нинаси. Уж тайпа дукха масалаш доаладе йиш я района кхыча боахамашкара а.

Парте XXIV-ча съездеи цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенешца хьалхле а делаеш, къаьстта КПСС обкома X-гIа пленум хиначул тIехьагIа тха районни партийни организаце хадданза эргайоахаш тоаю бахача наха интернациональни кхетам балара формаши методаши.

Районни партийни организацеший эггара керттера лакхар лерхI къахьегамхошта пролетарски интернационализма принципаш дIайовзийтарах, къамашта юкъе вIаши латтача гIулакхий хьакъехьарча КПСС политика теоретически лардаш эггара хьалхарча аргIана коммунисташта дIайовзийтарах, пролетарски интернационализмаи советски патриотизмаи уйланца бахача наха кхетам баларах.

Антикоммунистически пропаганда гIерт СССР халкъий доттагIал дохаде, социалистически содружества халкъашта юкъе халахетар оттаде, национализмаи шовинизмаи уйлаш йоаржае, коммунистий техка чакхдаьппа герз шоаш дола пролетарски интернационализма принципаш толхае.

Районе бахача наха коммунистически кхетам балара болх беш я цIагIара 330 лекторий, 650 лектор, 633 агитатор, 438 политинформатор, 125 пропагандист. Цар гIулакх дика довзаш дIайовзийт къахьегамхошта вай Коммунистически парте чура а арахьара а политика, тешаргвола масалаш кхуал, дика кхетадергдолаш дIагойт СССР халкъий вежарашха долча доттагIало даьха толамаш.

Районни партийни организаце бахача наха коммунистически кхетам лу атеистически хьехамца бувзаш, хIана аьлча уж вIаши айхха дувзаденна а советски наьха идеологически куца эггара тIехйола а барихалонаш я.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМО йохаю дына уйлаш, коммунистически нравственноста нормаш чIоагIъяра а къахьегамхой атеистически тешам хьахилийтара а гIо ду.

Бахача наха коммунистически кхетам балара чIоагIа пайда боалаш я районе хула граждäний сходаш. Укх шера районе нах бахача 28 моттиге хиннай уж. Сходашка къамаьлаш даьраша дийцар СССР халкъий доттагIал кхы а чIоагIде дезаш хиларах, чIоагIа гоама долаш гуча а даьхар, дийца а дийцар хIанз а тIехь цхьаболча баьдеча наха лeладу дIаяхача заман во гIулакхаш. Гуча а боахаш во бийцар нъа ца хьегаш наха даьчох баха гIерташ, Д. Ахмадов, А. Махмадов, М. Джамалаев санна бола дына керте латта, шариIатеи Iадатеи гIулакхаш леладайта гIерта, дына хьехамашца къахьегамхой тувлабе гIерта шарлатанаш.

Укх тIехьарча хана политически дешара программа тIа-тIа дукхагIа тIаерзайора дешаш бараша социалистически интернационализмаи советски патриотизмаи уйланца кхетам балара.

Парте Нохч - ГIалгIай обкома X пленум хиначул тIехьагIа КПСС райком кулгалхошкара дукхагIа хьадеха йолаелар коллективашка беш бола кхетама болх къаьстта наьна меттала белга. Кулгалхоша хIанз шоай наьна меттала коммунистически кхетам лу къахьегамхошта. Бахача наха дика хеташ ладувгI «Советская Россия» яхача колхоза председателa Ш. Абдусаламова, «Загорский» совхоза парткома секретара А. Дурднева, «Юбилейный» совхоза директора Х. Витушева, «Атагинский» совхоза хьакхий-товарни ферма бригадира С.-А. Алиева, кхычар деча къамаьлашка.

Бахача наха юкъе беш бола интернациональни атеистически болх лакхбара боккха лоархIам болаш я культура учрежденеш. Из болх дика бу йоккхача АтагIарча, Первомайски, Толстов-Юртарча, Петропавловски, Правобереженски, кхыча культура цIеношкеи клубашкеи. Укхаза хьайбаш леладераштa, кхашка болх бераштa тематически сайренаш ю, тIема, къахьегама, парте ветеранашца, района цIи хезача нахаца вIашагIкхетараш ду.

ДЫНЦА ювзаенна йоаца керда советски обрядаш юкъейоалаяьй района культпросветучрежденеша. ХIара шера деш дола хIама а хинна дIаэттад ахархой гуйра чуэца арабаларен гуйра чуийцаяларен, хIаьта иштта кагирхой ахархой хилара текъабарен деза деноши делга. Района дукххача нах бахача моттигашка саг йоалаяраи бер дараи торжественни регистраци ю, эскаре гIулакх де болха нах накъабоах, кхидараш ду. Дика болх беш да Имаева кулгалдеш дола Йоккхача АтагIара культура районни цIа.

Интернациональни доттагIал чIоагIдара кIезига новкъостал дац тха района къахьегамхоша Сунженски района, Дагестана Кизлярски района, Украина Херсонски области Каховски района къахьегамхошца лоаттаеча яхьо.

Дукхача хана деш доттагIал леладу оаха Грозне Ленински района къахьегамхошца. Цар тхона новкъостал ду боахам дегIаболабеча а культура лакхъеча а. Ленински района «Красный молот», ГРМЗ, кхыйола заводаш тха колхозийн совхозийн шефаш я. Традици а хинна дIаэттад тха шин района юкъе хулаш дола доттагIала кIираш.

ТIемен къахьегамеи ветеранашца, производстве хьалха латтараша вIашагIбеттабаларо дукха хIама довзийт дешархошта. Къамаьлашка ладувгIаш царна довз шоай юрта, республике. Советий Iаьдал мишта оттадаьд, сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа вай бIухоша Даьхе мишта лораяьй, парте оттаяь планаш кхоачашъеш шоаш кхо ца беш шоай юртарча наха къа мишта хьег.

Бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара хьакъехьа районни партийни организаце балха тIехь хIанз а кхоачамбоацараш да. ХIанз а массе партийни организацеша боагIаш бола пайда эшац идеологически балха йолаш йолча формехи методехи, кIезига еш наьна меттала лекцеш, кIезига ю беседаш. Бе мабоагIара болх беш яц цхьайола культура учрежденеш.

Т. АХМАТХАНОВА,
КПСС Грозненски райкома секретарь.

ДОТТАГIЛЕН ШАРЖАШ

САИДОВ БАУДЕГА
Вай даьша еза лелаяь
Кура хьажкIаш хьаляхееш,
Воал хьо, хьай салоIам
бицбаь,
Вай иразе вахар тоадеш.

УШАКОВА
Мария Павловнайга
Кхоач хьо, турпал,
массанахьа;
Хьо эшшача кцйча хул.
Белгалбаьнна дика боакх Iа
Коммунизма хIара мул.

БАРАХОЕВА ЛЕМКАНГА
Iаттагара доала беркат
Дизза хьаэца хьона хов.
Iа кхы а дуккха шура
яккхар,
Ер шу хьона даькъал хилар
лов.

ЯХЬЕ БАЬННАРАША ИТОГАШ Ю

ГIАЛАТАШ ДУВЛИЙТАРГДАЦ

Дукха шераш да оаха тха района В. И. Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхошца социалистически яхь лелаю. Цу яхьах дика беркат а доал. ХIанзалца, дукхагIча хана тхо толаш хиннад цу яхье. Цхьабакъда, нийслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера цхьадола толамаш доккхагIа да В. И. Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхой.

Паччахьалкхенга ялат доххара гIулакха тхо тIехьадисад ала йиш яц. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара оаха чуийцар 20.3 центнер гурахьа дийна ялат. Тха лаьттащ хий на дуллаш хилар теркал дича, во толам бац из. Иштта хьувкъам чубар бахьан долаш тха вIаштIехьдаьлар планал совгIа диазза дукхагIа Даьхенна ялат дIадала. ТIехкхоачашйир паччахьалкхенга баьцадаараш доххара план а.

Колхозхоша хьийгача къина бизза мах баьб хьамсарча Даьхено. Тха толашагIволча бригадира Лавреченко Иван Егоровича Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай. ДоагIаш денна совгIат да из. ХIана аьлча, дукха ха я цо тха колхозе болх бу.

Е хьаэцаргва вай. хIанз Къахьегама ЦIеча Байракха орден енна тха колхоза дикагIвола комбайнер Пронин Василий Иванович. Укх шера массарел тIех толамаш [illegible] Из кхача балха говзал йола комбайнер ва.

Укх шера ялати кхыйола лаьттан продукташи йоахача дика къахьегарах правительственни совгIат — «Знак почета» яха орден еннай тха агронома Ермак Светлана Михайловнайна а сона а.

Цу доккхача совгIаташа кхы а чIоагIагIа хьинар айдаьд тха колхозхой. Нагахьа санна сом, дулх, шура (цу хьокхамех йола шера планаш кхоачашъяьяц оаха) дIаялара В. И. Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоел укх шера тхо тIехьадисадале а, из юхаметтаоттаде хьожаргда тхо нийслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера. Дийнна гIалаташи хинна кхоачамбоацараши теркал а деш, боахама гIулакхаш дIахо тоадара эша керда торонаш гучайоахаш, царех бизза пайда эцара наькъаш лехаш, шера баьча балха итогаш еш, керда декхараш белгалдеш ба хIанз тха колхоза лаьттеи хьайбаши леладераш.

ДIахо а лелаергья оаха В. И. Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхошца социалистически яхь. Цу яхье тхоах малагIа толаргва хIанз а ховш дац. Бакъда, шеко йоацаш да, бIаьстан кхашкара балхаш ханнахьа дIадоладара, доахан дика Iангара дахара гIулакха йоагIIаш йола теркои йоакхои яьр тхоах толаргхилар.

В. БУШЕВ,
Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза агроном, «Знак Почета» яха орден долар.

Массаза а санна дика

ФЕНОЛ - ацетон арахеца № 16 йола цех СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химкомбината цехашта юкъе къаьнагIчарех я. Укхаза пропилбензолах феноли ацетони арахецача эшаш йола гидроперекись хьайоаккх.

Укх цеха «А» смена коллективага кхаьчад 1974 шера, йислагIча пятилетка диълагIча шера, къахьегама вахта дIайоладара дола сийлен гIулакх.

Смена начальник Сафонов Александр Васильевич 23.00 сахьат даьлча цхьа, кердача шера вахта йолалаш цхьа сахьат хьалха хьаьхар химкомбинате.

Укхаза, керттерча проходной

РЕПОРТАЖ

площадка тIа. электрически гирляндашца къегащ, сийрдальнна латтар хоза елка. Елка юххе бовзаш бола заводера болхлой латтар. Шийн цехера болхлой хьабахкарга хIежаш кIезиг-дукха лаьттар Сафонов. Цхьаьца-шишша хьатIахIар аппаратчикаш. Берригаш а, гулбенна хьаьа Александр Васильевича аьлар:

— Чакхдоалаш латт 1973 шу, нийслагIча пятилетка кхоалагIа, хоадамбеча шу, доккхийча толамий шу.

Сеца кIеззига юкъ ьаккхар цо.

Аппаратчикаша хьадага лувцар 1973 шера шоашта карагIдийнна раш: ах шера план ханал хьалха 24 июне кхоачашъяр, къахьегама овсарле 9,1 процент лакхъяр, арахеца продукци дикагIа хилийтар. ХIаьта шера план 18 декабре кхоачашйир коллективо...

— Iадика хийла хьа, чакхдоалаш латта 1973 шу! — цхьатарра йистхилар смена членаш.

— 1974 шера вахте отта, новкъостий! — аьлар Александр Васильевича.

24.00 сахьат даьлча «А» смена коллективо къахьегама вахте латтар яр. Иштта дIайолалер нийслагIча пятилетка диълагIча шера химикий хьалхара вахта.

— Керда шу даькъала хилда шун, новкъостий, ираз долаш дахалда шо! — ловца баьккхар смена начальника А. В. Сафонова. Каст-каста телефон еттар: кердача шераца коллектива ловцаш доахар цеха начальника А. В. Кудринске, технолога С. Н. Сидякова, фенол - ацетона производства начальника И. М. Давыдова. Шийгара а смена коллектива цIерагIа а дег тIара ловца баьккхар цун начальника Смычек Виктор Дмитриевича.

1973 шера А. В. Сафонова сменаи В. Л. Сычека кулгаллеш йолча смено шоайла социалистически яхь лелаяй. Яхье толам баьккхар А. В. Сафонова кулгалдеча смено.

1974 шера а социалистически яхье яьннай уж шин коллектив, тIаьнгIай встречни планаш.

Александр Васильевича предприяте кулгалхоша, новкъосташа доахаш дола ловцаш селекторах гIолла шоай балхах чуйийнна боахкача аппаратчикашка дIакхайкадора.

Кердача шера эггара хьалха къахьегама вахте лаьттача аппаратчикашта юкъе бар опыт йола Красноштанова Клара, Богословская Валя, къона аппаратчикаш Золотова Валя, Дудченко Николай, Шевцова Валя иштта кхыбараш а.

Чехка йистеьлар из вахта — 1974 шерара хьалхара вахта. Къахьегама массарие лакха йолаш болх бир цу буе а. Арахийца продукци дерригаш хIанз а дикагIа да, из вахта а план тIехкхоачашъярца чакхъяьннилга. Массаза а санна дика болх бир химикаша!

Н. ЛЫКОВА.

ДИКА хоамаш

Хьаяь яьннай Шалински районе хьаеш латтача цементни завода хьалхара агIа. Цо шера 600 эзар тонн цемент кийчъергъя. Кастта цо хьалхара продукци лургъя. ШоллагIа агIа яь яьлча заводо шера кийчъергъя 1200 эзар тонн цемент.

* * *

Дукха хIама ца эшаш 6 эзар бера деша йиш хургйолаш школаш хьалъяьй Нохч-ГIалгIай республике 1973 шера. Керда школаш хьалъяьй Грозненски района Толстов-Юрта, Малгобекски района Юкъерча Ачалкхе, Советское яхача юрта, Гудермесе, кхыча моттигашка.

* * *

Республика городашкеи юрташкеи бахача наха цаI-ах миллиард сом совгIа маьха промышленнии продовольственнии товараш дехкад 1973 шера. 1972 шера ийцачул 5 процент дукхагIа продукци ийцай хIара дезало 1973 шера.

* * *

Шерагара шерага тоалуш латт республике бахача наьха вахара хьалаш. 1973 шера духхьал централизованни капитальни вложенех 140 эзар квадратни метр моттиг дIалоаца квартираш хьалъяьй республике. Цига баха ховшаргба 4 эзар гаргга дезал.

* * *

Шерагара шерага лакхлуш латт республика городашкеи юрташкеи бахача наха ду бытовой гIулакхаш. Иштта, 1973 шера 15 миллион совгIа сома маьха бытовой гIулакхаш даьд республике бахача наха. Юрта бахача наха 1972 шера даьчул 8 процент дукхагIа бытовой гIулакхаш даьд 1973 шера.

Грозне Ленина цIерагIча улицагIа кастта керда быта ЦIа хьалде доладергда.

* * *

Дукха тайп-тайпара оакхарий да Нохч-ГIалгIай республика лоамашка, хьунашка, шаьрача моттигашка. Иштта, тур, серна яха гаьзарий, лийгаш, хьакхарч, чарч, бертий, цогалаш, пхьагалаш, акха котамаш, дукха кхыдола оалхазараш.

Оакхарий дикагIа дебадайтара бархI заказник вIашагIъеллай вай республике. Царех цаI Шелковской районе «Степной» яха заказник 1973 шера вIашагIъеллай. Оакхарий, къаьстта оалхазараш дебадара боккха лоархIам болаш гIулакх да из. Цу заказнико 52 эзар гектар дIалоац. Заказникашка дола оакхарий доаде бокъо яц цхьанна а сага.

ХIанз чIоагIа йоакхо ю республике цхьан хана хинна доадаь а дайна а дIадаьнна оакхарий юхаметтаоттадара, дебадара. Укх пятилеткагIа Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен комплексни заказнике 50 зубри Урус-Мартановски заказнике 50 кавказски сайи дIахеца лаьрхIад. Царех 36 зубр хIанз хьа а йоалаяь дIахийцай. 1974 шера кхы а 14 зубри 50 кавказски сайи дIахецаргба.

* * *

Гхиъ Еррисоюзни туристически маршрут чакхйоал Нохч-ГIалгIай республика Iалама эггара хозагIйолча моттигашка гIолла. Цу моттигашка хьожаш вай мехка тайп-тайпарча республикашкара, городашкара, юрташкара 18 эзар совгIа саг чакхваьннав 1973 шера. Цул совгIа путевкаех а ца боагIаш шоай лоIамах вай республике баьхкача, хIаьта вай республикера мехка кхыча городашка ихача 270 эзар туриста хьашташ кхоачашдир республика туристически база, туризмаи экскурсеи Совета болхлоша 1973 шера. Цу Совета болхлоша вIашагIъехкача туристически маршрутех самолеташца, поездашца, автобусашца ухаш вай республика къахьегамхой хилар Москве, Ленинграде, Риге, Волгограде, Киеве, дукхача кхыча городашка.

* * *

20 эзар гаргга долча, 1973 шера даьча, бераша СССР кердача гражданаша ,алсамбаьккхаб Нохч-ГIалгIай республика тайп-тайпарча къамех латта барттайна дезал.

СУРТА ТIА: Москва. Спасски гIала Кремлевски куранташ.

В. ЕГОРОВЕИ А. СТУЖИНЕИ сурт.

Бераша дика сакъердаргда

В. И. Ленина цIерагIча майдан тIа оттаяь городской елка. Цун гонахьа аттракционаш, массовкаш, халхараш деш, иллеш доахаш Дед Морози Снегурочкеи хургба. Цар дикагIа халхар даьчоаи илли даьккхачоаи совгIаташ лургда. Иштта дийнахьа бераштa документальни фильмаш хьокхаргда.

* * *

Майдан тIа болх беш хургья каруселаш, качелаш, велаволийта цIа. ХIаьта сайрийна сакъердам хургба боккхагIчарна.

* * *

Нохч - ГIалгIайчен паччахьалкхен филармоне бераштa гойтаргья «Шовда» ансамбло а еррigача творчески коллектива а кийчъяь театрализованни представлени. Бераштa лаьрхIа я сакъердаме массовкаш, аттракционаш, конкурсаш.

* * *

Теникий театре а хургья елка. Фойе чу халхараш, ловзараш деш, иллеш доахаш берашка сакъердадолийташ Дед Морози Снегурочкеи хургба. ЛаьрххIа кердача шера кийчдаь «Кердача шера сюрприз» яха спектакль хургда сцена тIа.

КУБАЙ ЦIЕЙ

ГАВАНА. ТАСС корреспондента Г. Петрова хоам бу: цIей дездеш дуьхьар дийхад кубински столицерчеи кхыча городашкарчеи улицашеи майдашеи. Массе метте — паччахьалкхен байракхаши кубински революционерий портреташи. Сар-сарахьа здaней оагIошца лепаш латт «Даьхъала хилда кортамукъален 15 шу» яхача тIахьехама дешаш тIаяздаь йоккхий сердалон паннош.

ТрадицегIа торжествай центр хургья кубински столицерча Революце майдах. Кубай къаман турпала Хосе Мартена егIача сийлахь - йоккхача монумента юхе 2 январе тIема паради къахьегамхой массови митинги хургья.

15 шу хьалхагIа, 1959 шера 1 январе, гIозъяьннача Гаване чудаьннад Фидель Кастрос комайда еш дола легендарни повстанчески эскар, кубински халкъа историна юкъе керда сийрда оагIув хьа а еллаш.

ДIадахача шерашка эггара сагогагIа йола социальни проблемаш къоастаяьй Кубас. Мехкара дIадаьккхад саго сага эксплуатаци елга, хьабе болх ца хилар. Дерригача дуненна довзаш да американски континенте эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхенс халкъа образованеи унахцIено лораяреи даькъе даьха Iалаьмате доккхий толамаш.

Кубай компартеи революционни правительстваи социалистически общества материально - техническа база хьаяра оттадаь декхар кхоачашдара даькъе лоархIаме этап яр дIадаха шу. 1973 шера, хьалхагIе а даьча лоархIамегIа, ерригa къаман экономика 13 процент лакхъеннай. ЦIей сийна тIайица доккхагIдола къахьегама декхараш кхоачаши тIехкхоачаши дарах рапорташ тел металлурга шеи гIишлонхошеи, портовикаша а яйгачеи кхачани промышленноста болхлоша а. Сихача темпашца чуэцаши чакхбоаккхаши латт шекара эрз — мехка керттера рузкъа.

Кубас доаха дукхха толамаш даха вIаштIехьдаьннад Советски Союзаеи кхыча социалистически мехкашеи вIаши гIойле йолча оагIорахьа шерра цхьана гIулакхаш леладар бахьан долаш. Тахан лаха хала да кубински халкъои цун кулгалхошеи лаккха мах беча лоархIаме дола гIулакхаш социалистически содружества мехкашца массе оагIорахьара цхьана ца леладеш дола кубински экономика дакъа, культуран Iилман дакъа.

КЕРДА СТИХАШ

Т. АРЧАКОВ.

ШО ДАХАЛДА ИРАЗЕ

Дотта кадаш,
дотта диззе,
БIаргаца ца дусташ,
Айде хийцце,
мала ээзе,
Ираз юхе ца дуташ!
Варий, воше,
диц ма делахь
Дай Iаьдалагlа текъаде,
Ловца боаккхаш дикан тIехьа
Мехка къонах хоаставе,
Сийлен хьокхам гойта турпал
МагIа баьрча Iохоаве,
Цун денала сий деш, цунга
Хьалхара кад кховдабе,
Кхоана доагIа гIоза денош
Хьоахадеш алийта дош,
Гучадувл вай халкъа денал
Пятилетка мул дIахьош,
Фусам-да дага лаьце,
Биззе ботта цхьаькха кад,
Дег тIара мерза дош оалаш
Вай гIулакха из ма латт.
Ловца ала фусам-нанна,
Дездеш керда доагIа шу:
Беркат хилда хIара цIеннагI,
Диза латташ мерза шу.
Дотта кадаш,
диззе дотта,
БIаргаца ца дусташ,
Мала хийцце,
ээзе мала,
Цергашца ца лутташ.
Вай турпалхой керда толам
Дош ца кхо деш хоастабе!
Сихдергда вай низ боа болар,
Даьша аьннар кхоачашде.
Кадаш молаш, хIара цIенна,
Кердача шера моаршал ле!
Сона а лов кад текъабеш,
Шо дахилга иразе!

И. ТОРШХОЕВ.

ЛОВЦА

Къаьнача шера гуш я пхо,
Дотта, новкъост, пелаш,
Хьо — эрсе, со — лоамаро
Ювзаеннай вай кхелаш.
ЧIоагIъяьй вай гаргало
Даьша хьацарца, цIийца,
Вайх хьатохалва хьаькъало
ЦIена мел вар ший сица.

Дотта, новкъост, цIаькха дотта,
ВагIийта моастагI хьегаш,
Дахалда лаьтта, вай доттагIал,
Халкъаш вошалга хьехаш!

Хозий хьона, куранташ ек,
Керда шу хилда даькъал!
Толама иллешца дек
Дунен яхлагIа дакъа.
Халкъаш шоайла хьерчадеш,
вошала сийрдача маьлхе,
Къонгаша сийдеш, хьоахаеш
Яхийла нана-Даьхе!

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

«ХЬА ЦАЭШ»

БЕЛАМЕ ДУВЦАР

БИИСА тIехьъяхаяр. Сох къахеташ санна гIайгIане хьежар сигалара седкъий. Ший бала кодабеш оаз ухийтар баскилго а. Гаьннара хьахозэр сакъердаш леларий иллеш. ТоьаI хаяр са новкъостий шоай истий, бераш долча чубийрза. ХIаьта са хIанз а яц езаш йола йоI. Хила·м хиннаяр, аз сэилга дIа ца хайташ маьре а яха яхаш яр цаI. Цхьаькха а яр. Ах шу мара дацар из яха а. Ше яхале массехк ди хьалхя цо сога аьлар: «Ва Султан, кхера ба хьо? Е ша ба хьо? Е вIалла йIовхал яц хьа дегага? Е, е?..» Аз хIама аланзар.

Къахьарма вагIар тха цIагIа, со чукхаьчача. Тха даь — къаьнара хьаша. Из тханцига ва а вагIацар наггахь мара. Пхьер дига а баьнна хабар дувцаш багIар къоаной.

Юххера а лерг кхийтар са хьаьша цIагIа деча къамаьлах.

— Зе а хулийтаргдац, Хьасан. СовнагIа машинаш а хехкийтаргъяц. Дика цIа я да, дика йоI а я. Цкъа вай дIаавьлча гаргало хинна а яьнай! — йоахар Къахьарма.

— ХIаьта, ер укх цIагIа хьачуухаргвале, хьал а воагIаргва, гаргало а ергья!,—йоахар дас.

Массехк ди даьлча со балха волча институтера, машинаца нах ба хьога кхайкаш, аьнна араваькхар со Уж хиннабар са даи тха йиший воI хулаш вола Абои.

— Керта тIа хIама йоацаш хIана воагIа хьо? — аьлар дас, корта берзан со эггара хьалха шийна бIаргавайча санна.

— Фуд цига? — аьлар аз, — кхы саг венна моттиг-м яц цига?—

Со-м ва а вар цхьаннахьа кодаме ваха веза мотташ. Раьза воацаш бIарахьажар да. Вела а къежа, ший юхьа тIа кулг хьакхар Абос а. Сона моллагIа хинна а ца тоам хилча гIадводаш Iаьдал да Абой.

— ХIа-хIа, — аьлар дас, — Абойца хьал а гIой, укхо яххар де.

Долххашехь Къахьармарцига дахар тхо. Даь цIа ена цига яр цун ши йоIи Грозне вахаш вола воIи. ДIачудаьннад алале моаршал а хаьтта чуера къонна кхалсаг. Ийккха согахь хьа а хьежа, елакъежар из. ТIаккха цIийелар. Истола тIа кильенка а тесса котамаш оттайир цо тхона.

Гучаяьлар цун ийса, лоа санна кIай цеогаш. Сона хацар айса цунга фу аргда. Мотт карчаш бацар. «Лекци ешача хана-м чIагарг ма хулий хьох» аьнна хийтар сона. Дагадера сай деррига вахар, сайна хьашт хинна мехкарий. «Кхера ба хьо? Ша ба хьо?» яьхача йиIий дешаш. Вицвелар сона уллув тхьамадалла вагIа Або, деррига дуне. Кхалсага боага, бокхо жогIара ши бIарг мара хIама гацар сона.

— ЦIи, цIи фуй хьа? — хаьттар аз метта шек а ухаш, Цкъарчоа со бокъонца меттаза ва меттар кхалсага.

— Цаэш я, — аьлар кхалсаго.

— НаIалт из цIи хьох тиллачоа!.. — аьлар аз.

Ва вIаштIехьа вий хьо!? — аьлар цецваьннача Абос.

— ВIаштта шиъ йиIиг а хинна, кхоалагIа со хилча дади ва из цIи сох тиллар, — аьнна цIийелар кхалсаг.

Ваа санна бIарахьежар сона Або. Кхалсаг араяьлар берхIа Iо а оттабаь.

Хьо бокъонца эгIаваьв, — аьлар Абос,

— Са даьсаратIас! — аьлар аз, — хIанз хьо укх чура ара ца воале, се дунен чу дийна волча хана хьона из диц ца де!

— Ай, наьха саг ма йий из! — аьлар Абос.

— Фу леладу Iа? Сесаг я из? Жеро я из? Е хьачуена наьха йийха ягIа саг я из? —

«Хахх» аьнна цхьан юккъа шелвир со цун дешаша. Бакъда, кхалсаг чуйоаллаше а аз аьлар:

— Або, аравала безам болаш ма варий хьо?..

Або араваьлар.

—Хьол боккхагIа бола йижарий маьре хургба шун? — хаьттар аз, Цаэша «Со а я» алар кхераш са а къувлаш. Согахь ела а къежа «ба» аьнна корта лостабир Цаэша.

— ТIаккха хьо? — хаьттар аз юха а.

— Лоткъам ба ер? — елаелар из. — со хIанз а яьннаяц институт яьккха.

— МалагIа?

— Медицински.

— Маца йоал хьо йисте?

—Шу даьлча. Хьо-м, Iилман кандидат ва мотт сона, —цIийелар из.

— Цаэш! — аьлар аз, — Iайха мел яхар аз дича, иштта хьал а лаьца кулгаш тIа аз хье лелаергхьлча, аз...

— Хьа даи, са даи ши доттагI вецаре·м тарлургдар из къамаьл, — аьлар йоIо.

ЭгIазне чувера Або. Бий миссел бар хьажаюкъе баьлла шод. Лата вIашдухьал этта боргIалгаш санна совсаденнадар бIаргцIацкъамаш. ХIама диаь даьлча сона ца ловшшехь Къахьарма йийцача йоIах бIарг тоха дахар тхо.

Сол шин шеща лакхагIа яр йоI. «Мишта хет хьона?» аьнна бIа тоIабир сога Абос. Из араьйоаллаше аьлар:

— Хье лоха вале а сесаг мукъагIа лакха хила еза. Бераш лоха хургдац шун.

— Бакълув, — аьлар аз, ваттIа санна се эгIазвахавале а.

— Из вайча яйнара-м бохча тIаьнах а тесса бульвара тIа лела мара пайдана яцар. Ер де еннар дергдолаш саг я.

— Бакълув, — аьлар аз Абойга.

Або сайна дувца волавалале зоахалол доладир аз цунна. Дарз яр йиIий цIи.

— Со·м гIоргъя цу Абойга, цо юге, — аьлар Дарза.

— Товнаш тIа аьнача боргIала мо мара лер ма юсийла шоана юкъе мотт тохаргболчун! Баркал хьона. Бехк ма биллалахь оаха хье чуехарах а лоаттаярах а. Або! Кхы хьа къамаьл деце мукъаялийта вай Дарз? —

Из араьлар тха Iадика а йийца...

— ВIаштIехьа-мукъагI вий хьо? — аьлар Абос, — тхо машина тIа хайшача, — хIанзалца сона вовзаш хиннар вац хьо-м. Из да из Iа ткъаьи итт шера дешаш Iомадаьр?

Аз дукхагIа уйла ме ю со дукхагIа тешар, Къахьарма зоахалол хьоадара бахьан Цаэш сона йовзийтар хиларах. Кийчча латта котамаш, цигта нийсъенна цун йоккхагIа йола ши йоI, воI. ЧуратIера болаш цар даь къамаьл. Из ишта хиннадеце а со тийшар·кх из иштта хиларах. Цудухьа аз

— Або, вай юха чудолх Къахьармарцига. Iа, Къахьармага шийгга дIахайта деза, цун йоIи, изи духьала бепе, вай царца гаргало хьоае безам болга.

Абой шаккхе бIарг тIабера.

— укх багах·м дIахьоадергдац, цунгеи кхычунгеи!

— Фу дергда хIаьта, — аьлар аз, — айса хьоаде деза·кх из.

— Хьанга!? — цецваьлар Або.

— Хьанга, Къахьармага! Из венний йиIий да? — Або, аз дувцачох дош ца хеташ велавелар.

Тхо цIагIа чудаьлча хьачувера воккха саг. Дахар а денар а къамаьл доладир цо. Хьоайир Дарз а цун дай а.

Корта а лостабаь «дIахьоаде» аьлар аз Абойга, цо нагахь цу хьакъехьа къамаьл доладой аравала дагахь. Вокхо кIалгIолла ·«ак» аьлар. ЦIи яьлар сох. Юха дагадера дIа мел дахар, дIайодаш латта сай ха.

— Къахьарма, — аьлар аз, — пхьа хаттар де мегаргдарий хьога, тоам беце а? — Абой бос хувцабелар.

— Мегаргда, — жоп делар къоаночо. Або ше тIавагIача гIандах цIи яьлча санна дIа-юха хьайра.

— Къахьарма, хьай тар а делча, хьайна дулургдолаш а хилча, са даьна-нанна а, сона а дика дергдарий Iа?

— Эъ! — аьлар къоаночо, цецваьнна согахь хьа а хьежа. — Со венна дусалда из шоана а ца деш аз сайна дергдола дика! Со мича кхет хьо ала гIертачох.

— Даьра кхет со·м! — аьлар Абос. — Хье сона дика де воалле, наьха коа а ца хьежавеш, ше хьай коа вита йоах·кх, цо — тIеххьара ши-кхо дош Або аьнна валале со аранйккхар цIагIара...

ВIаши йист ца хулаш цIакхаьчар сои Абои. Цо сона дувцанзар Къахьарма эгIазвахар, цо со «ВIаштIехьа вий из?» аьнна хаттар. Цхьабакъда, оаха мел леладаьр цо дIадийцача дас оалаш хезар соча.

— Ше нанас вича денз цу са воIо мел даьча дикача тIамах лургдацар аз Къахьармага цо аьннар. Хьажал, къаьна ча, са воI мича вахийта ваьллав! —

Дикка ха яьннай цу хана денз. Цаэш а дийша йистейоал кастта. Селхан кхаьчад сога цунгара каьхат. Кердача шераца аз ше даькъала ювцарах баркал а оалаш цо язду:

«Дади чIоагIа дехке ваьннав. «Цу ханне дIа тIа а хоаяь дIаяхийта хила езар» яьхад сох. Тха институте йоккха сайре хул кердача шера хетаяь. Хьеж хьо кхачарга».

М.-С. ПЛИЕВ.

Бегаш юкъера дIа а баьха...

Шу долалуш - декхараш майрра тIаэц...

Шу чакхдолалуш... лаьтта бIарахьеж.

БIаьсти яьлча тхьамашца гIетте из цIаравоал. Iаьрчуча Iан виже улл.

Щенош-м дар дукха этажаш йолаш, автобусаш ши-кх.

Тика тIа йоацар — сога я.

В. КРАСЮКА сурташ.

Шоана, кхалнах

Хобаденна, Iажий сибат дайнадале уж оаша цхьан шин сахьата шийлача хи чу бохке уж керда болаш санна меттаоттаргба.

* * *

Дукха ийкха чам байна, докъаденнача бIарий чам тоалургба, оаша уж долчча бес кIеззига дирдаьча хи чу 5—6 дийнахь доахкадой.

* * *

Хингалаш е чIаьпилг кхорзаш латта даьтта Iаьржлургдац шоана, оаша IаькIа чу бийда коартол юлле.

* * *

Дуккха лаьттача даьттах хьаж кхийттаяле, оаша маькха чIегилг чу а йилла кIедж йоаккхийте из дIаяргья.

* * *

Коартолех доахка Iаьржа кIаьдаш хургдац, уж кхехкаргйолча хих оаша цхьа-ши тIадам уксус тохе.

* * *

Кхийкха латта дулх дIоахдича, керда кхехкадича санна хургда шоана, оашош дIоахдале хьалхагIа цунна хи пурх бой.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 январь

I ПРОГРАММА

10.00 — Передачай программа. 10.05— Кердадараш. 10.15 — Бераштa. Оакхарий хьакъехьа бераштa. 10.45 — Чайковский. 2-гIа концерт. 11.30 — Кубински революце 15 шу дизарга. 1. Документальни фильмай программа. 2. Босбола телевидени. Берлине хиннача кагирхойи студентийи 10-ча Дерригдунен фестивале хиннача Куба республика делегаце концерт. 13.20 — Босбола телевидени. «Флигеле яьнна цIи». «Мичара бIаргадайнад из, мычара хезад из» яхача телевизионни художественни фильмай премьера. 14.10 — «Поэзи». Советски поэтий стихаш. 14.30— Босбола телевидени. «Цирко хьаьший тIаэц» яхача фильм-концерта премьера. 15.30 — Босбола телевидени. «Капитан». «Подзорная труба» яхача короткометражни телевизионни художественни фильмай премьера. 16.20 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 17.00 — Венгерски цыганий иллеши халхараши. 17.30 — Босбола телевидени. Шайбаца хоккеях ловзара пионерашта юкъера дунен халкъашта юкъера ях. Советски Союз — Швеци. 3-гIа период. Ленинградера передача. 18.15 — Босбола телевидени. Мультконцерт. 18.40 — Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Ай из Настя!» яха художественни фильм. 19.55 — Босбола телевидени. «Илли-73». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Илли-73» дIахо дахьар. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

2 январь

I ПРОГРАММА

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Кердадараш. 9.45 — Школьни каникулий деношка. «Перерыв хилале 0:1» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. «Бургаш» яха 1-гIа сери. 10.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 10.45 — Босбола телевидени. «Кинонихъбархой клуб». Передача дIахьу Сенкевича. 11.45 — Киноконцерт. 15.10 — Передачай программа. 15.15 — Школьни каникулий деношка. Босбола телевидени. «Боабаи пилли» яха телевизионни художественни фильм. 16.20 — Телевизионни документальни фильмай программа. 17.00 — «Объектив». Фотоэзаш бераштa йола передача. 17.30 — Дешархошта. «Читайгород». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Школьни каникулий деношка. Босбола телевидени. «Лэсси» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. (США) «Чарли Банана» яха хьалхара сери. 18.40 — «1973 шера Iилмо лехар». 19.10 — Босбола телевидени. Iана ашарий концерт. 19.55—Босбола телевидени. «Новкъост бригада» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери. 21.00— «Ха». Информационни программа. 21.30 —Босбола телевидени. «Шенхашта ах» яха телевизионни театр миниатюр. 22.30 — Классически ашарий концерт. Ленинградера передача. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.20 — Бераштa дола фильм. 18.40— «Новкъост Ленин хьа цIераца» яха кагирхошта йола передача. 18.55 — Документальни фильм. 19.05 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.25 — Хоамаш. реклама. 19.30 — Киножурнал. 19.40 — Наха даьр даар дIаяхача замах юхедиса во гIулакх да. Нохч-ГIалгIай АССР-а чурча гIулакхий министерства отдела начальника Мучуева выступлени (нохчий меттала). 19.55 — Шоана, бераш (гIалгIай меттала). 20.05 — Фильм-концерт.

РАДИО

1 январь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — ДоттагIий кердача шерара моаршалаш. 8.25 — Концерт (эрсий меттала). 18.00 — Ды зулама хьаст ба. Журналиста Бердукаева выступлени (нохчий меттала). 18.15 — «Хьинар долча къахьегама вахта дIахо йодаш латт» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 18.30 — Керда шу дIадолалуш (эрсий меттала). 18.45 — Ха, пятилетка, вай. Промышленноста болхлошта (эрсий меттала).

Январера хаоттам

СССР Гидроцентро беча хоамагIа, Кавказа малхбоалехьарча даькъа тIа 1974 шерара Iа массазарчул 1—1,5 градус дIайхагIа хила тарлу шийлен дIайхен денош каст-каста хувца а луш. Январь бетта юкъера температура 3—5 градус (боарама гаргга) шелал йолаш хургья. Бетта хьалхарча шин кIирагIа температура цIаьхха хувцалуш хила тарлу: бийсашка 1 градусагара 10 градусага кхоачаш шийла, деношка 3 градусагара 12 градусага кхоачаш йIайха. ШоллагIа итт ди чакхдоалаш шелъяла тарлу бийсашка 10—15 градусага кхоачаш, деношка 0—5 градусага кхоачаш, кхоалагIча итт дийнахьа тIа-тIа айяла тарлу температура бийсашка 0—5 градус шелалга кхоачаш, деношка 3—8 градус йIовхалга кхоачаш.

Бетта кертера йоачаш 20—30 миллиметр (боарама гаргга) хургья. Бетта керте дукхагIча даькъе морхаш а йолаш, наг-нагахьа йоачаш а хулаш, цхьашайолча моттигашка дохк а доаллаш, ша а буллаш денош ухаргда. Бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух хьекхаргба.

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, бе-беча оагIорахьара секунде 0—4 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 1—5, Грозне 2—4 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ХАЛКЪА БАГАХБУВЦАМЦАРА

Ċа меттах дIаехка

Каст-каста наьхацига хьоашалгIа вахара тIера хиннав Цаген. Цхьан фусаме дукхаза нийслуш а хиннав цкъаза. Ше дукха ухаш куц а ца хеташ цо ше волча хьоашалгIа хьийхав фусам-да.

Цхьа ха-зама яьлча Цаген волча хьоашалгIа вахав из.

— Цаген мичахьа вах ухказа? —яхаш хеттаы, из кхаьчав Цаген вахача коа. бакъда дагтара лехача а говр дIаехка моттиг нийсъеннаяц. Корах хIама теха Цаген ара а ваьккха, цо хьаттал:

— Мича дIаехка эза говр?

— Даьллахь, новкъост, укх са меттах ехкалахь из! — аьннад Цагена. — Ер ба хьона массадолчоа бехке бар.

Дахча дезий хьона?

— Дахча дезий хьона? — аьнна коа ваха хиннав Цаген цхьан вIаьхийча сага.

— Дезац, — аьннад вокхо.

— Дахча дезий хьона? — аьнна, юха а ах-бийса яьннача хана хаьттад Цагена.

— Дезац, ва Цаген, дезац! — аьннад вокхо.

— Дахча дезий хьона? — аьнна, цIаькха а, са хуллаш корах цIелг а теха, хаьттад Цагена.

— Дезац, ма аьннадий хьога, фуд Iа леладер?! — аьнна тIачайхав фусам-да.

Фусам-да Iуйрийна коа араваьлча отар дизза хиниа дахча доацаш хиннад...

Лоалахо лархIар

Доккха декхар хьаьча хиннад Цагенага. ДIатохавелча - хьатохавелча кхы хIама а ца хинна ший боахам а бехка из дIатакхалаьрхIад цо. ЦIеноши эца саг веча Цагена цох ши мах бийхаб.

—ХIанз фу дувц Iа, ши мах бехаш Iа йоххар аьлаи гIала-м яц? — цецваьннав цIеноши эца венар.

— ЦаI сай боахамах бех аз, вож мах хьона вутача сай дикача лоалахочох бех! — аьннад Цагена.

ДIаяздаьр МАЛЬСАГОВ Або.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ05318. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 4.